

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 21.

Lördagen den 27 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Anmälles och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, angående villkoren för försäljning af bränvin;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 46, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871; och

N:o 47, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändrad lagstiftning rörande fideikommiss; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 4, i anledning af Herr L. O. Smiths motion, N:o 33, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändring af förordningarna om kommunalstyrelse i stad och om kommunalstyrelse i Stockholm;

N:o 5, i fråga om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i afseende å jordbrukskreditens ordnande;

N:o 6, i anledning af väckt motion om åtgärder för afskaffande af kollekter för statsändamål m. m.; samt

N:o 7, i anledning af väckt förslag om ändring af bestämmelserna rörande nämndemans rätt till ersättning för inställelse vid urtima ting för ransakning i brottmål.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Första Kammarens Prot. 1886. N:o 21.

*Tillökning
af flottans
officerscorps.*

1 punkten.

Friherre Klinckowström: Redan när Kongl. Maj:ts statsverksproposition af denna Kammare remitterades till vederbörligt Utskott, tog jag mig friheten att afgifva en motion rörande åtskilliga i densamma förekommande ämnen, och vid den nu förevarande punkten gjorde jag några anmärkningar, som gingo ut på att för närvarande afstyrka ett bifall till den ifrågasatta omdaningen af flottans officerspersonal. Sedermera har, såsom vi af detta betänkande sett, frågan i Stats-Utskottet vunnit majoritet genom den förseglade sedeln. Här finnes nemligen en reservation afgifven af 12 ledamöter i Utskottet från Andra Kammaren, som jag skall bedja att få uppläsa:

»Då frågan om officerscorpsens tillökning, hvilken fråga vid flera riksdagar varit föremål för pröfning, vid sistlidet års riksdag förekom till behandling, anfördes såsom skäl emot Kongl. Maj:ts förslag hufvudsakligen, att en tillökning af den effektiva officerscorpsen icke borde ske annat än i sammanhang med en fullständig omorganisation af flottans personal, särskildt hvad båtsmanscorpsen beträffade. Enligt Utskottets förmenande gäller detta skäl för närvarande så mycket hellre, som, enligt hvad af statsrådsprotokollet (sid. 2) inhemtas, en komité för närvarande är tillsatt, med uppdrag att taga under pröfning ganska vidtomfattande förändringar i den nuvarande organisationen af sjöförsvaret samt, bland annat, afgifva förslag så väl till matros- och handtverkskompaniernas ökande som bildandet dels af en särskild minörcorps, dels ock, under förutsättning af båtsmanshålllets sättande på vakans, af särskilda sjömans- och sjöfästningsartillerikompanier af erforderlig styrka, dels äfven angående sjöbeväringen, dess fördelning, årliga öfningar samt användande under krigstid i öfverensstämmelse med gällande värnpligtslag. Som komiténs förslag angående dessa förändringar snart torde vara att förvänta, anser sig Utskottet ega goda skäl för den uppfattningen, att så väl samtliga dessa frågor som förslaget om officerscorpsens tillökning och reservstatens upphörande böra prövas i ett sammanhang.»

Detta var nemligen afdelningens förslag till Utskottets hemställan och det hade der majoritet, men blef i plenum underkändt, till följd hvaraf det upptogs såsom reservation af samtliga ledamöter från Andra Kammaren i Utskottet.

Jemte det jag i allo delar denna reservanternas uttalade åsigt, anser jag det ytterligare finnas talande skäl för att nu icke bifalla detta regeringens ifrågavarande förslag. Om man ser tillbaka på denna frågas behandling under åtskilliga föregående Riksdagar, finner man, eget nog, få organisationsfrågor der regeringen och de af regeringen tillsatta komitéerna visat sig så vacklande och obestämda som just beträffande reorganisationen af flottans officerspersonal. Jag vill endast erinra om de förslag, som allt sedan 1871 blifvit framställda; man finner då först, att 1871 års försvarskomité föreslog

flottans och skärgårdsartilleriets officerspersonal till 172 man; 1874 års komité anslår samma personal till 228, år 1875 finnes i ett chefsens för Sjöförsvarsdepartementet betänkande af den 10 December denna personal upptagen till 220, och 1878 års nådiga statsverksproposition hemställer, att den måtte ökas till 200; 1879 års proposition föreslår i fredstid ett antal af 171; 1880—82 års komité föreslår 165, och slutligen innehåller 1883 års statsverksproposition samma förslag som det nu föreliggande, nemligen en tillökning af 35 officerare på flottans aktiva personal och i stället en indragning på flottans reservstat, hvarigenom officerarne i aktiv tjänst skulle stiga till ett antal af 175. Herrarne se af dessa olika förslag, huru till och med regeringen, som dock bör hafva reda på sådana frågor samt noga känna, hvad i detta afseende är af behovet påkalladt, varit oviss samt framställt olika förslag under olika tider. Hvad förtroende kan representationen hafva till dylika framställningar, som framkommit så att säga lappvis, utan att man betraktat frågan i dess sammanhang med en fullständig omdaning af flottan och sjöförsvaret? Ja, jag går ännu längre; jag tror, att det är omöjligt att riktigt bedöma flottans behof af officerspersonal utom i sammanhang med en omdaning af försvarsverket i dess helhet, både af armé och flotta. Detta har nu icke skett, och den envishet, regeringen här lägger i dagen, vore verkligen värd en bättre sak. Regeringen borde fått den uppfattningen, att det är fåfängt, men kommer nu ändå fram med sådana lappverk som det ifrågavarande, inför Riksdagen, der dock, lyckligt nog, krafter finnas, som kunna afböja sådana försök.

Om vi betrakta svenska flottans officerspersonal och jemföra densamma med hvad våra med oss likställda grannriken, Danmark och Norge, med afseende på antalet ansett oundgängligt, finna vi, att vår egen officerscorps är tillräcklig för den materiel, som kunde komma i fråga att utrustas vid krigstillfälle. Det är alldeles gifvet att efter denna materiels storlek och beskaffenhet bör äfven till en viss grad personalen organiseras och bedömas. Detta har så mycket mindre kunnat ske, som vår materiel just nu är under utveckling och vi ännu icke veta huru den kommer att utveckla sig; åtminstone hafva icke, mig veterligen, de båda statsmakterna öfverenskommit om några grunder derför. Under sådana förhållanden tyckes det mig vara för tidigt att rycka fram med den ifrågasatta icke obetydliga tillökningen. Om man emellertid med ledning af de uppgifter, som stått mig till buds, bedömer personalen i de tre skandinaviska länderna, finna vi, att Sverige enligt senaste statskalender har en aktiv, vid flottan anställd officerspersonal, bestående af 4 amiraler, 6 kommendörer af 1:sta och 20 af 2:dra klass (kommendörkaptenar), 43 kaptenar, 44 löjtnanter och 34 underlöjtnanter, summa 151 officerare; vidare en så kallad reservpersonal af 9 kommendörer af 1:sta och 16 af 2:dra klass (kommendörkaptenar), 32 kaptenar och 1 löjtnant, summa 58 officerare, och tillsammans, både

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

aktive och reserv, 209. Huru förhåller det sig härmed i våra grann-
riken? Norge har 1 amiral, 4 1:sta och 14 2:dra klassens kommen-
dörer, 16 kaptener, 24 löjtnanter och 25 underlöjtnanter, summa 84
officerare. Danmark har 3 amiraler, 15 kommandörer af 1:sta klass
och 36 af 2:dra klass, 60 löjtnanter och 20 underlöjtnanter, summa
134 officerare. Om vi nu jemföra vår nya krigsmateriel med mot-
svarande i de ifrågavarande länderna, finna vi att denna officers-
personal i Danmark och Norge, som är vida svagare än den svenska,
dock anses tillräcklig att i krigstid bemanna en materiel, som, hvad
Danmark beträffar, sannolikt är mycket starkare än den svenska.
Vi hafva (år 1884) nemligen i Sverige 1 större pansarbåt Svea, som
dock ännu icke är färdig, 4 monitorer samt 10 mindre kanonbåtar.
Det är alla de *pansrade* fartygen, till antalet 15 stycken. Dan-
mark har deremot 2 fregatter, 2 batterier, 3 kasemattfartyg, 2
torpedofartyg, summa 9 pansarfartyg. Hvad *opansrade* fartyg an-
går har Sverige 1 fregatt, 4 korvetter, 19 kanonbåtar, 2 minbåtar
och 2 chefsfartyg, tillsammans 28 stycken, och Danmark 2 fregatter,
3 korvetter, 5 skonare, 13 kanonbåtar och 2 hjulångare, tillsam-
mans 35 opansrade krigsfartyg. När man då ser efter, hvilka krafter
Sverige disponerar öfver för att kommendera dessa fartyg, och jem-
för med Danmarks tillgångar i den vägen, är det en högst betydlig
skilnad, nemligen 75 officerare, som danska flottan har mindre än
den svenska, om vi nemligen beräkna både aktive och officerare på
reservstat, hvilka senare naturligtvis böra vid krigstillfälle medräk-
nas, ty det är en mängd tjenstbefattningar som kunna besättas med
dessa äldre, men fullt tjenstduglige officerare, nemligen alla befäl i
land, på fästningar och stationer. Der äro officerare lika väl be-
höfliga som annorstädes, och det är lyckligt nog att dessa posters
vanliga innehafvare då kunna ersättas med äldre, erfarne män. Så-
ledes torde äfven en jemförelse i detta afseende visa, att svenska flot-
tan, såsom den nu är organiserad, icke kan klaga öfver brist på office-
rare, tillräckligt talrika att utrusta den krigsmateriel, som nu finnes.

Det är nu visserligen sant, att, såsom Kongl. Maj:t säger, denna
organisation skulle alldeles icke kräfva någon förhöjning i de nu-
varande anslagen, utan skulle i mån af afgång på flottans perma-
nenta reservstat de derigenom disponibla löneförmånerna användas
för aflöningen af de 35 nya officerare, som den Kongl. propositionen
upptager. Men, mine herrar, det är ju alldeles gifvet, att den nu
varande reservstaten är att anse såsom ett slags pensionering. Den
ålägger likväl innehafvaren af lönen att vid krigstillfälle inträda i
sådana tjänster, som han kan bestrida. Indrages nu denna reserv-
stat, som är en slags pension i fredstid, och dertill den aktiva offi-
cerspersonalen ökas med ett antal af 35, är det klart att åtgärden
i dess helhet måste komma att betydligt tynga på en blifvande
pensionsstat. Det är underligt att icke Stats-Utskottet åtminstone
i förbigående fäst sig vid och beaktat denna sak, ty sannolikt vållar
det en icke obetydlig utgift för flottans framtida pensionsstat.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, men jag får på det varmaste anhålla, att den af reservanterna formulerade reservationen måtte af Kammarerna behjertas, i öfverensstämmelse hvarmed jag äfven vördsamt får yrka afslag på hela den ifrågakvarande punkten af betänkandet.

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

Friherre von Kræmer: Den siste ärade talaren yttrade ordet »envishet»; ja, Sjöförsvarsdepartementet är verkligen envist, när det gäller en fråga, hvarpå möjligen landets sjelfständighet kan komma att bero. Departementet är envist, när det gäller, att möjligen i framtiden mot detsamma rigtas förebråelser för uraktlåtenhet i fråga om en sak, som kan hafva de allra svåraste följder, då man med skäl kunde skylla departementet för försummelse att i tid hafva tänkt derpå. Att saken verkligen är af betydelse, därför torde icke behöfva anföras många ord; jag vill blott tillåta mig att ur Kongl. Maj:ts proposition uppläsa hvad som står på sid. 3 i bilagan:

»Att officersantalet skulle vara tillräckligt för den materiel, som finnes, vederlägges bäst af det förhållandet, att vid förra årets rustningar befälsbrist uppstod, oaktadt så väl vid öfverstyrelsen och vid stationerna som å fartygen och sjöfästningarna användes det minsta antal officerare, som med tjenstens fordringar kunde anses förenligt, med undantag för öfningsfartygen »Vanadis» och »Balder», der 7 öfvertaliga lönlösa underlöjtnanter voro kommenderade till exercis. Till minförsvaret i Stockholms skärgård, om sådant hade erfordrats, hade icke heller en enda officer varit att tillgå.»

Jag undrar, om det verkligen af någon på allvar kan försvaras, att vi nu skulle med stor kostnad anskaffa minmateriel, men icke lämplige befälhafvare för dess användande. Jag undrar, om man icke då skulle vara berättigad att uttala klander mot Sjöförsvarsdepartementet, om det nemligen icke under fredstiden påmint om en brist, som kunde hafva så sorgliga följder.

Den ärade talaren har vidare yttrat, att för närvarande finnas allt för många högre officerare vid flottan, och deruti gifver jag honom rätt, men detta förhållande synes mig snarare böra utgöra ett skäl för honom att biträda Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag. Detta går ju ut på att medel, som nu användas för att på reservstat aflöna 28 officerare, hvaraf 15 regements-, i stället skulle komma att utgöra aflöning åt 34 officerare, hvaraf blott 4 komme att vara regementsofficerare och de öfrige kaptener och löjtnanter. Det är således en reform i den rigtning, som den ärade talaren påpekade; de högre officersplatserna äro nu för talrikt besatta, medan deremot de yngres antal är för litet, och det är just de, som erfordras i det sjöförsvar, som nu är det mest moderna, nemligen minförsvaret. Unga, oömma och företagsamma officerare, som hafva allt att vinna, det är sådane, som behöfvas.

Den ärade talaren sade vidare, att den nu varande permanenta reservstaten borde kunna påräknas vara af nytta i krigstid; äfven i

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

det hänseendet får jag hänvisa till Kongl. Maj:ts proposition. Visserligen heter det der, att officerarne på reservstat — icke blott på den permanenta, ty det finnes äfven den gamla och den nya samt indragningsstaten, en formlig villervalla af olika stater — tillsammans upptagas till ett antal af 83; men Kongl. Maj:t anser med rätta, att under krig högst 53 af dessa äro att påräkna, ty det finnes till och med de, som äro 85 år gamla; och ehuru jag lika väl som den ärade talaren uppskattar erfarenhet och vana vid tjensten, torde det vara en merit, som går något långt, när åldern hunnit till dessa årtal.

Den ärade talaren sade vidare, att det förundrade honom, att man icke tänkt på, att detta framdeles komme att betydligt öka tungan för flottans pensionsstat. Deri har han till någon ringa del rätt, men icke i den utsträckning, hvori han tycktes taga saken. Han tycktes tro, att den närvarande permanenta reservstaten icke har rätt till pension. Jag får då åter hänvisa till Kongl. Maj:ts proposition, som han uppenbarligen icke måtte hafva läst. Der står på sid. 6: »De, som ännu qvarstå på gamla lönestaten, äro visserligen icke underkastade obligatoriskt afskedstagande, men alla, som ingått på den nya lönestaten, äro, och de, som hädanefter öfverflyttas på permanenta reservstaten, blifva underkastade enahanda åliggande i berörda hänseende, som officerare på den aktiva staten och erhålla lika pensioner, som dessa, hvar efter sin grad.» Någon ökning i pensionsstaten kan således i framtiden icke komma i fråga annat än möjligen i den mån officerarnes antal verkligen ökas; i stället för 28 som indragas tillkomma 35; men fördelarne af en ökning äro så öfvervägande, att icke denna lilla obetydliga höjning i utgifter, som kan komma att inträffa i en långt aflägsen framtid, kan anses värd att taga i betraktande.

Att den danska flottan skulle hafva ett mindre antal officerare än den svenska, är icke heller med förhållandet öfverensstämmande, ty medräknas de reservlöjtnanter, som der finnas, har danska flottan 271 officerare, då vi deremot endast hafva 209.

Då jag nu öfvergår till att betrakta denna sak från dess egen synpunkt och lemnar derhän de anmärkningar, den ärade talaren i öfrigt framstälde, får jag säga att, oafsedt nödvändigheten att bereda sig tillgång på officerare, disponibla vid ett blifvande krigstillfälle, reformen i och för sig väl måtte hafva andra skäl, som tala därför? Kan det verkligen vara lämpligt att hafva en ordinarie stat, en gammal och en ny reservstat, en permanent reservstat och en indragningsstat? Vore det icke ändamålsenligare att sammanföra dessa medel och öfvergå, i mån af inträffande ledighet, till en enda aktiv stat? Reservstatsofficerarne skola visserligen göra tjenst; men det bör väl icke vara något tvifvel om, att detta öfverflyttande på reservstat skall kännas något som att komma på sidan om vägen, och som detta öfverflyttande ej kan inskränkas ensamt till dem, som önska det, så kan det nog stundom kännas för de öfverflyttade så-

som om måhända icke full rättvisa vederfores dem. Då vidare här icke är fråga om att öka statens utgifter och endast i obetydlig mån och i en aflägsen framtid betunga pensionsstaten, utan reformen kan genomföras med tillgängliga medel, finner jag allt tala derför, och det enda som skulle kunna anföras deremot, är verkligen det skäl, som den ärade talaren också påpekade, nemligen att en komité är tillsatt för att afgifva fullständigt förslag till aflöning af flottans stater och korpser; men mig synes, att Kongl. Maj:t äfven i det afseendet fullkomligt besvarat alla anmärkningar, då han yttrar, att ökningen af officerscorpsen är en nödvändighet, som är alldeles oberoende af huru de öfriga staterna komma att ordnas, och hvad det angår, att vi icke skulle behöfva öka officerscorpsen annat än i fall en framtida ökning af materielen komme att ega rum, så är det gifvet, att detta skäl förfaller inför hvad jag redan anført, att för den materiel, vi nu hafva, antalet officerare icke är tillräckligt.

Jag tror mig icke behöfva längre upptaga Kammarens tid angående denna fråga, utan inskränker mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

Friherre Leijonhufvud: Det mesta af hvad Friherre Klinckowström yttrade, har redan blifvit upptaget och besvaradt af Friherre von Kræmer; men jag skall dock bedja att få tillägga några ord. Till en början får jag då säga, att de motiv, som i Utskottet framhöllos mot den ifrågavarande sammanslagningen af lönestater, ej voro desamma som Friherre Klinckowström anført. Tvärt om fans det icke en röst, som höjdes mot förslaget såsom onyttigt och obehöfligt, utan det erkändes af de fleste, att saken gifvet var behöflig, nödvändig till och med. Man hade blifvit öfvertygad icke blott af de grunder, som anföras i Kongl. Maj:ts proposition, utan speciellt derigenom, att med den nu varande officerspersonalen en mobilisering blifvit försökt i somras, icke för nöjes skull, utan med anledning af den politiska ställningen. Denna mobilisering visade en betydlig brist på officerare, så att med den saken är förhållandet ganska enkelt; den är försökt och tillökningen funnen behöflig. Det slutliga och afgörande skälet för reservanterna var ej att det skulle blifva för många officerare, utan man ville hafva denna trumf på hand för att vid en blifvande vakaussättning af båtsmanshållet drifva denna i sådan rigtning, som man önskar. Detta var, såsom de äfven ganska upprigtigt omtalade, den innersta tanken. Ej ens det vanliga skälet att man borde vänta till dess ett fullständigt ordnande af sjöförsvaret kunde ske, framställdes i Utskottet, ehuru det nu upptogs igen af Friherre Klinckowström, förmodligen med vanligt förbehåll, att om ett sådant fullständigt förslag framkomme, ega rätt att afslå äfven det, i fall ej allt då blir precis efter vårt hufvud.

I afseende på reservstaten och pensioneringen skall jag äfven anhålla att få upplysa om en sak. Det är der vid lag icke en sådan villervalla rådande, som Friherre von Kræmer antager, ty alla dessa

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

olika stater -- gamla, nya, reservstaten samt indragningsstaten -- äro afslutade, så att dit kommer ingen mer; liksom ingen derifrån afgår förr än han dör. Ej heller äro de på något sätt hopblandade med hvarandra.

Hvad pensioneringen beträffar, är jag af motsatt tanke med de föregående talarne. Den kommer snarare att blifva mindre, än den är för närvarande, om detta förslag går igenom. Alla de, som hädanefter öfverflyttas på den permanenta reservstaten, och en stor del af dem, som redan äro dit placerade, äro nemligen skyldige att afgå på samma sätt och vid samma ålder, som om de qvarstodo på aktiv stat. Nu har Kongl. Maj:t frihet att inom dessa 114,000 kronor öfverflytta på permanenta reservstaten hvilka han vill. Naturligt är, att i allmänhet endast äldre officerare, oftast regements-officerare, dit öfverflyttas. Men dessa regementsofficerare hafva högre pensioner än kaptener och andra officerare af lägre grad. Följaktligen blir pensioneringen större genom att regementsofficerarnes antal ökas mera på denna väg än genom vanlig uppflyttning af officerare från lägre grader inom aktiva staten. Om det nu föreliggande förslaget antages, blir pensioneringen således snarare mindre än nu.

En föregående talare har redan gjort reda för förhållandet med officerspersonalen i Danmark. Hvad samma personal i Norge angår, tror jag att den är otillräcklig i händelse af krig.

Friherre Klinckowström omtalade det vacklande, som skulle egt rum i denna fråga. Dervid vill jag erinra, att 1871 års förslag hufvudsakligen afsåg att sammanslå de båda vapnen till ett. Det var då ej alls fråga om någon tillökning, utan man hade blott att hålla sig inom de begränsade tillgångar, som funnos. Alla andra komitéer hafva begärt tillökning. Alla hafva varit ense om, att personalen varit otillräcklig. Nu klandrar man, att ena gången begärts så och så många, och andra gången så och så många. Det är ju klart, att, när ett förslag icke vinner bifall, man söker jemka på annat sätt. Eljest finge nog Kongl. Maj:t höra den anmärkningen framställas, att det är obegripligt, hvarför det just skall vara på det sättet, och att icke Kongl. Maj:t kan söka rangera saken på annat sätt.

För min del är jag icke ifrig för reservstatens borttagande. Den kan vara nyttig under hvilka förhållanden som helst, men den är mindre behöflig nu, än då den inrättades, emedan behovet att öfverflytta folk till denna stat är mindre nu, sedan det tvungna afskedet vid viss ålder blifvit infördt och börjat tillämpas. Då emellertid tillökningen af personalen är viktigare än något annat, hoppas jag på det lifligaste, att förslaget måtte gå igenom och anhåller vördsamt om proposition på bifall till Utskottets betänkande i den nu föredragna punkten.

Herr Stjernspetz: Vid genomläsandet af Utskottets motivering finner man med tillfredsställelse att denna så kallade tillökning, som

ej är något annat än en *omflyttning* af personalen, icke af någon af Utskottets ledamöter ansetts obehöflig. Man har icke på minsta sätt låtit förstå något sådant, utan reservanterna mot Utskottets förslag hafva endast tagit till förevändning för sitt yrkande, att, då äfven den öfriga personalen vid flottan behöfde en förändrad organisation, man borde tills vidare uppskjuta den nu ifrågasatta omorganisationen af officerspersonalen. Det är först Friherre Klinckowström som påstått, att det begärda antalet skulle vara öfverflödigt, och till stöd derför anförde han åtskilliga uppgifter. Sålunda påstod han att svenska flottan endast hade 28 stridsdugliga ångfartyg. Jag ber derför att närmare få genomgå, hvilka ångbåtar som för närvarande finnas. Vi hafva sålunda 4 monitorer och 10 pansarbåtar — Sköld, Garman, Fenris, Hildur och hvad de vidare heta. Af opansrade hafva vi fregatten Vanadis, korvetterna Balder och Saga samt 17 kanonbåtar, bland hvilka Blenda är den äldsta, enär alla de öfriga äro bättre och hafva större fart än Blenda. Vidare hafva vi 4 minbåtar af första klass: Rolf, Seid, Hugin och Galdur. Vidare chefsfartyget Drott och minöfningsfartyget Ran. Dessutom finnas 7 mindre minbåtar äfvensom en nyss färdig minkabelbåt, kallad »Lägg ut». Sammanräknar man alla dessa fullt dugliga och användbara ångbåtar, finner man att antalet uppgår till 48, eller nära dubbelt mot det af Friherren uppgifna antalet 28.

Det är just det stora antalet små fartyg, hvaraf svenska flottan består, som fordrar ett jemförelsevis talrikt befäl. Detta har många gånger förut uttalats vid de tillfällen, då Riksdagen beslutit dessa små fartygs byggande; och till stöd för sträfvandet att få större fartyg anføres äfven, att man derigenom behöfver en jemförelsevis mindre befälspersonal. Enligt hvad en föregående talare redan nämnt, är officerspersonalens antal i Danmark ungefär detsamma som hos oss.

Jag nämnde nyss, att den svenska flottan har 48 ångfartyg. Men dessutom, mine herrar, hafva vi en hel mängd andra skärgårdsfartyg, nemligen icke mindre än 87 kanonslupar och jollar. Något motsvarande finnes icke i Danmark. Detta vårt gamla skärgårdsförsvar, som anses behöfvas för våra kuster, tillkommer till alla dessa nyare ångbåtar, och det är detta som gör att i närvarande stund officerspersonalen är alldeles otillräcklig för den materiel vi hafva.

Hvad beträffar reservanternas skäl att vilja uppskjuta denna fråga, till dess frågan om organisation af båtsmanskapet kommer före, kan jag tänka mig, att de, som vilja hafva bort indelningsverket, här, såsom vid många andra tillfällen, tro sig hafva en trumf på hand, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att denna officerspersonal icke är indelt. Svenska arméns befäl var indelt, men har blifvit organiseradt på annat sätt. Det hade varit mycket riktigare att i sådant afseende vägra *dess* organisation; men att vägra en organisation af svenska flottans befäl, dertill finnes intet skäl för dem, som tänka på indelningsverket och dess lindring. Detta kan först komma i betraktande, då frågan förekommer om båtsmanskapets

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

organisation, hvilken fråga, såsom den ärade Friherren antydde, snart kommer på dagordningen. Då kunna kompromissarier eller indelningsvänner med verkligt skäl framkomma med sina invändningar, men den nu förevarande frågan har dermed icke det ringaste att skaffa.

Den nu föreslagna organisationen är fullt jemförlig med en af Riksdagen rörande landtarmén nyligen beslutad förändring. Hela anslaget till marinregementets befäl, äfvensom en stor del af Gotlands nationalbeväringens officerare, hafva blifvit öfverflyttade till andra corpser och en alldeles ny bataljon upprättad i Blekinge, utan att några synnerliga invändningar deremot framställes. Här föreligger nu en dylik fråga rörande sjöförsvaret.

Riksdagen talar så ofta om, att anslagen inom de särskilda hufvudtitlarne icke böra öfverskridas. Här är det nu icke fråga om något sådant öfverskridande, *utan endast att få en omorganisation af personalen inom det redan befintliga anslaget*. Då så är och då behovet icke af Utskottets reservanter blifvit bestridt, är det verkligen högst besynnerligt, att man vill vägra bifall till det föreliggande förslaget. Hvad verkliga skälet dertill är, vet jag sannerligen icke, om icke möjligen bristande insigt om flottans betydelse för vårt lands försvar. Något verkligt antagligt eller talande skäl att afslå förslaget finnes, efter mitt förmenande, icke. Jag anhåller därför om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Klinckowström: Jag ber Kammaren om ursäkt därför att jag ännu en gång uppträder i denna fråga, men under diskussionen efter mig har det visat sig, att ett par ledamöter af Kammaren icke behagat följa med hvad jag sagt. Så har en ledamot af Stats-Utskottet på Elfsborgsbänken lagt i min mun ord, som jag icke yttrat. Han påstod, att jag skulle hafva sagt, att i de högre graderna inom flottan vore personalen för talrik. Det har jag icke sagt, men jag går gerna in på, att det är min åsigt. Då emellertid han i det fallet instämde i min åsigt, så hemställer jag till honom, om det icke varit lämpligare, att Utskottet afstyrkt förslaget och att han inom Utskottet sökt verka därför, att icke officerspersonalen inom flottans *högre* grader ökades i sammanhang med dessa 35 officerare, som förslaget afser.

Hvad beträffar den siste talarens påstående, att jag skulle hafva begått ett misstag i fråga om antalet af svenska flottans ångfartyg, ber jag att få upplysa honom, att han icke fullt följde med hvad jag i det fallet yttrade, hvilket det justerade protokollet en gång skall utvisa. Jag nämnde att år 1884 befunnos bland flottans materiel 15 pansarfartyg och 28 opansrade krigsdugliga fartyg, således tillsammans 43 stycken, hvilken summa icke synnerligen skiljer sig från de uppgifter, han lemnade och som sannolikt voro af senare dato än dem jag kunde upplysa Kammaren om.

Herr Stjernspetz yttrade vidare, att organisationen af de stater och corpser, hvilka omnämnas på sid. 2 i Utskottets betänkande

och för hvilkas organisation en särskild komité är tillsatt, icke — så vidt jag rätt förstod hans ord — synnerligen inverkade på officerspersonalen vid flottan; men jag ber honom vara öfvertygad om, att den kommer att i högsta grad göra det. Befälets antal står i närmaste sammanhang med manskapets organisation. Det ena är en intim följd af det andra och måste i samband dermed bedömas och afgöras.

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

Det är icke blott denna delvisa organisation, utan den stora organisationen af försvarsverket i sin helhet, som jag fortfarande anser att statsmakterna böra enas om; icke i dess detaljer, såsom olyckligtvis blifvit ett bruk på senare tid, i det så väl vederbörande komitéer som regeringen framlägga detaljförslag af den ofantliga vidd, att de nästan äro onjutbara för den stora allmänheten, utan endast ett aktstycke på några kvartsidor, i hvilket regeringen och Riksdagen kunde öfverenskomma om *grunderna* till hela vårt försvar både till lands och sjös, dessa grunder fotade på hvad som är godt och bestående i vår nuvarande armé och flotta. Det vill regeringen icke — och nog vet jag hvad som ligger bakom — utan vill i stället bitvis och plockvis drifva igenom en mening, som af en stor del af Riksdagen och äfven af landet förkastats. Men varan öfvertygade, mine herrar, att, om regeringen i detta fall icke visar en bättre vilja att gå Riksdagen till mötes, alla dessa delvisa förslag på 4 och 5 hufvudtitlarne skola vid hvarje riksdag, så länge en nog stark majoritet finnes, afslås, och detta med rätta!

Herr von Hedenberg: Den siste ärade talaren yttrade sig så mycket om den organisation, som skulle förestå inom försvarsverket. Så vidt jag vet, har organisationer inom sjöförsvaret fortgått i närmare 80 år. Allt sedan 1809 har komité efter komité varit tillsatt för att utreda, hvari uppgiften för försvaret till sjös skulle bestå; och jag tror mig äfven vara temligen säker derpå, att flottans personal är fullt enig om hvad som i detta afseende är att göra, och att man numera alldeles icke har något tvifvelsmål om, hvilken ställning flottan inom försvarsverket bör intaga. Detta finnes äfven fullkomligt tydligt uttryckt genom de senaste anslagen till sjöförsvaret. Att i det afseendet hänvisa till nuvarande eller blifvande komitéer, tror jag således vara fullkomligt onyttigt och obehöfligt.

Den ärade talaren yttrade sig vidare om reservstatens förmåga att fylla behovet af tjenstgöring i hamnar och på varf under inträffande krig. Jag vill då erinra om det förhållandet, att medelåldern hos officerarne på denna stat är 66 år, således ett år utöfver den ålder, som i gällande pensionsreglemente är bestämd såsom gräns för tjenstgöring. Endast flaggmän hafva efter 65 års ålder skyldighet att tjenstgöra. Det talet kan följaktligen icke rimligtvis vara riktigt.

Det har yttrats, att pensionsutgifterna skulle komma att ökas genom en tillökning af flottans officerscorps. Det tror jag också vara

*Tillökning
af flottans
officerscorps.
(Forts.)*

origtigt. Här är det ju endast fråga om att öka antalet officerare af lägre graden. För närvarande finnas deremot på permanenta reservstaten 28 officerare och bland dem 15 officerare af högre grad, af hvilka endast 6 äro skyldiga att taga afsked efter uppnådd pensionsålder, men de öfrige 9 deremot öfverflyttats till reservstaten, innan det förhållandet uppstod. Dessa 6 officerare komma naturligtvis i sinom tid att afgå, under det de 9 visserligen kvarstå och således icke komma att tynga pensionsstaten, men i stället kosta staten vida mera än om de toge afsked. — Dertill kommer den omständighet, att Kongl. Maj:t kan öfverflytta endast högre officerare på den permanenta reservstaten, och till följd häraf blir pensioneringen vida tyngre, derigenom att större pensioner komma att på staten utgå.

Äfven har här talats om förhållandet mellan högre och lägre grader inom flottan. Det är nog en ytterst beaktansvärd sak. Man måste komma ihåg, att hela flottan är endast *en* corps. Uppflyttningen till högre och ansvarsfullare befäl skall ske inom en personal, som är mycket noga känd af vederbörande och fått en ungefär lika god öfning, så att det kan vara svårt att bedöma, hvilken som är lämpligast att uppflyttas till högre grad. Under nuvarande förhållanden kan af 5 officerare på aktiv stat 1 komma till högre befälsgrad, men med tillhjälp af reservstaten ställer sig förhållandet såsom 1 till 3, det vill säga att af 4 officerare 1 kommer till högre grad. Kongl. Maj:ts förslag innefattar en betydlig försämring härutinnan. Förhållandet skulle enligt detta förslag blifva 1 till 4,3 det vill säga att om nu af 8 officerare 2 komma till högre grad, framdeles af 11 officerare endast 2 vinna högre befordran. Detta kommer naturligtvis att framskjuta tiden, då man erhåller svårare och ansvarsfullare uppdrag, hvilket jag anser vara synnerligen skadligt. Kongl. Maj:t har dock haft ett godt stöd i detta fall. Jag vet icke om det skett tillfälligtvis eller med beräkning. Egendomligt nog är nemligen, på decimalen när, samma förhållande existerande inom den modernaste organiserade marinen, den tyska, som det af Kongl. Maj:t här föreslagna.

Det har klagats öfver, att så många organisationer egt rum inom flottan. Tyvärr är det så. Jag vet dock icke om felet härutinnan ligger hos flottans myndigheter. Jag tror snarare att det är de anslagsbeviljande myndigheternas fel. Hade vi blott fått materiel, tror jag min sann icke, att man brytt sig så mycket om dessa pappersorganisationer.

Jemte hvad jag nu anför, vill jag blott nämna, att, ehuru den nu föreslagna organisationen ingalunda är fördelaktig för flottans officerscorps såsom sådan, ty vi komma tvärtom att derigenom förlora ganska mycket, jag dock icke hört annat än att vi alla för sakens skull vilja underkasta oss densamma. Vid sådant förhållande vill jag endast yrka bifall till Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

2 och 3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Mom. a).

Friherre Leijonhufvud: Som Kammaren torde erinra sig, hade Stats-Utskottet på fjerde hufvudtiteln föreslagit en förhöjning i den af Kongl. Maj:t föreslagna aflöningen åt landtbeväringen från 10 till 20 öre. Detta afslogs af Första Kammaren, som i stället biföll Kongl. Maj:ts förslag. Emellertid har Utskottet genom detta sitt föregående utlåtande angående aflöningen åt landtbeväringen bundit sig, så att, då frågan gälde aflöningen för beväringen under femte hufvudtiteln, måste det föreslå 20 öre äfven här. Men då Första Kammaren bestämt sig för 10 öre i afseende på den förra, så torde deraf följa att den bestämmer samma siffra här, det vill säga 10 öre i stället för 20, och att hufvudsumman blir den af Kongl. Maj:t begärda, eller 67,000 kronor hvarpå jag anhåller om proposition.

*Anslag
för sjöbeväringens
vapen-
öfningar.*

Friherre von Kræmer: Jag gifver visserligen den siste ärade talaren rätt deri, att man ur sträng formell synpunkt borde här, likasom i afseende å armén, genom votering med 61 mot 53, bestämma att den ifrågavarande aflöningen icke skall utgå med mera än 10 öre. Jag hemställer dock, huru vida man ej skulle kunna sätta sig öfver den obetydliga formella oegentligheten och i stället bifalla denna punkt, då enligt det gamla ordspråket »känd sak är så god som vittnad», och man lätt kan förutse att afslag här endast föranleder omgång. Dessutom ber jag särskildt att få påpeka, att här är fråga om ett nytt förslagsanslag, som skall beviljas på den femte hufvudtiteln, och förslagsanslagen hafva i allmänhet den egendomligheten att icke vilja räcka till inom den bestämda siffran. Det kan ju således ej föranleda till någon praktisk olägenhet, om detta anslag skulle bestämmas några tusen kronor för högt, äfven om den slutliga utgången af Riksdagens beslut skulle blifva, att beväringen ej får mera än 10 öre.

På dessa grunder och de, hvilka i öfrigt så väl af mig som flere andra anfördes, då det var fråga om förhöjningen i landtbeväringens dagaflöning, samt slutligen i följd af de billighetsskäl och särskilda omständigheter, som här tala för en dylik förhöjning, synes det mig

Anslag
för sjöbeväringens
vapen-
öfningar.
(Forts.)

som Kammaren här mycket väl bör kunna bifalla Utskottets förslag, hvarom jag vördsamt anhåller.

Herr von Hedenberg: Jag ber endast att få påpeka, att frågan här gäller ett helt annat slag af beväring än landtbeväringen. Denna senare går från sina hem till öfningsplatsen, då deremot sjöbeväringen, för närvarande, består af sådant folk, som måste söka sin utkomst genom inmönstring på fartyg, hvilka dock ej alltid stå till buds. Dessa äro ovilkorligen i behof af något mera hjälp, än de som blott gå från sina hem. Sjöförsvarskomitén hade icke heller något att invända mot den föreslagna aflöningen, utan snarare funnos inom komitén de, som ville hafva den ännu högre, på det de beväringsskyldige icke skulle blifva allt för mycket lidande af det förhållandet, att de midt under seglationstiden dragas från sina sysselsättningar. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag hemställer, om det kan vara lämpligt att, när Kammaren för några dagar sedan bestämde dagaflöningen för landtbeväringen till 10 öre, här bestämma en annan siffra. Jag tror att hvad som gäller för det ena också gäller för det andra, och jag hoppas, att Kammaren, med bibehållande af den mening, som för några dagar tillbaka uttalades, behagade, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad.

Friherre Klinckowström: Med afseende på hvad den siste ärade talaren yttrade får jag säga, att det är aldrig för sent att ångra sig, i fall en riktig sak dermed befordras. Jag tror att den högre aflöningen för beväringstrupperna är af behovet påkallad, och jag skulle gerna se att den sattes ännu högre. Men det är möjligt att Kammaren icke vill gå högre för sjöbeväringen än för landtbeväringen, om det ock vore önskligt, och därför yrkar jag bifall till den föredragna punkten a).

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr vice Talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af Kammarrens förhandlingar, att i afseende på förevarande moment yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels, af Friherre *Leijonhufvud*, att Utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att det föreslagna dagaflöningsbeloppet, 20 öre, nedsattes till 10 öre och att anslagets slutsumma bestämdes till 67,000 kronor, dels ock, af Grefve *Sparre*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af Grefve Sparres förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Bifölles.

5—7 punkterna.

Biföllos.

8 punkten.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet är genom sjukdom hindrad att i dag komma tillstädes i Kammaren, hvilket är så mycket mera att beklaga, som endast från hans mun sådana fullständiga och på sakkännedom grundade upplysningar skulle kunna erhållas, som ämnets vikt fordrar. Jag skall i stället tillåta mig att endast med de skäl, som sakens natur kan erbjuda, lemna några antydningar, hvaraf jag tror det skall blifva för hvar och en klart, att Stats-Utskottets förslag i denna punkt icke bör bifallas.

*Anslag
till en
pansarbåt.*

Att pansarfartyg böra ingå i en krigsflotta torde numera vara temligen allmänt erkänt, och detta i följd af den erfarenhet, som vunnits i de senaste sjöstriderna, så väl då flottan tjenstgjort mot en obepansrad flotta, som ock då den haft till uppgift att strida mot fasta sjöfästningar. Det är också gifvet att för den, som önskar ett sjöförsvar grundadt på minväsande, det icke är möjligt att skicka dessa minbåtar ut till sjös utan skydd af pansarfartyg. Det torde sålunda vara tydligt, att pansarbåtar erfordras för att kunna hafva en flotta i något så när dugligt skick.

Då framställer sig den meningen att det pansarfartyg, som här föreslagits, är ännu opröfvadt. Stats-Utskottet har också såsom skäl för sitt afstyrkande af denna typ anført, att man saknar erfarenhet om densamma.

Då det gäller att bedöma ett pansarfartygs duglighet, bör man göra början med att taga reda på dess artilleri. Hvad bestyckningen på Svea beträffar, så äro de kanoner, som der insatts, redan profskjutna och goda befunna. Således torde ingen fara förefinnas för att icke det artilleri, som här skall begagnas, blir fullständigt godkänt och användbart. Vidare är pansaret profvadt genom skjutning mot lika pansar vid den verkstad, som levererar pansar för dessa fartyg, dervid den visat sig ega fullt tillräcklig motståndskraft, hvadan någon ovisshet icke heller i detta fall förefinnes.

Vidare förekommer sjödugligheten. Om den kan naturligtvis ingenting med fullständig säkerhet sägas, men skäl saknas för antagandet, att ej detta fartyg skulle besitta fullkomligt sjödugliga egenskaper. Den ingenjör, som konstruerat Svea, har förut konstruerat 68 stycken utmärkta fartyg, och det vore ganska underligt, om han icke skulle lyckas lika bra med det 69:de. Man hör ofta här i lan-

Anslag
till en
pansarbåt.
(Forts.)

det klagas öfver att våra fartyg icke hafva så god konstruktion som främmande länders fartyg. Men dess bättre hafva vi helt nyligen hört uttalanden från främmande håll, som bestyrka ett aldeles motsatt förhållande. Det var vid de försök, som sistlidna års sommar gjordes med den Nordenfeldtska undervattensbåten, då engelska officerare förklarade att Edda var en i alla afseenden utmärkt båt, och liknande omdöme har senare offentliggjorts i en engelsk fack-tidskrift.

Hvad Sveas manövreringsegenskaper i öfrigt beträffar, så torde med visshet kunna antagas, att dess utrustning med två skrufvar skall gifva detta fartyg lika god färdighet i den vägen, som förhållandet är med andra sådana fartyg, och derom torde icke kunna råda något tvifvel, att icke Svea skall röra sig med den allra största lätthet och säkerhet.

Hvad hastigheten angår, så, när byggandet af Svea blef af Riksdagen beslutadt, föreslogs att dess hastighet skulle blifva 13 knop. Vid uppgörandet af kontraktet bestämdes emellertid 14 knop såsom villkor för att fartyget skulle godkännas, hvadan en ringare hastighet icke ifrågakommer; och man har från samma verkstad den erfarenhet, att de levererade fartygen ofta haft långt större hastighet, än som blifvit kontraherad — så att icke heller i det fallet lär vara någon orsak till oro. Men äfven om en och annan anmärkning skulle yppas mot konstruktionen af Svea, så blir detta fartyg i allt fall så tidigt färdigt och afprovadt, att man blir i tillfälle att redan vid beställning af den nya pansarbåten afhjelpa befunna brister och vid utförandet tillämpa de förbättringar, som visat sig vara behöfliga. Så hafva ock, sedan Svea beställdes, åtskilliga förändringar blifvit till dess förbättrande verkställda. En olägenhet, som säges vidlåda Svea, är, att den är för skarp och för styf, hvilket dock mindre inverkar på fartygets duglighet än på välbefinnandet hos besättningen, som derigenom lätt utsättes för sjösjuka.

Om vi nu gå till en jemförelse med grannländerna, så ligger Danmark närmast till hands, icke därför att jag anser antagligt, att vi uti en strid mot detta land skola komma att pröfva våra ömse-sidiga stridskrafter, men af det skälet, att Danmark i förmåga att bära omkostnader för sjöförsvaret icke bör ställas högre än Sverige. Danmark har redan fyra färdiga pansarfartyg och det femte går snart af stapeln. Det vore väl då icke för mycket, att Sverige förskaffade sig ett ungefärligen lika stort antal.

Till detta kommer nu slutligen att det torde vara en oafvislig pligt att se till, huru vida ej arbete kan beredas åt de skaror af arbetslös befolkning, som nu begära sysselsättning, men förgäfvos söka sådan vid de många verkstäder, som för närvarande äro sysslösa. Det lärer väl då få anses bättre att ett sådant arbete, som förr eller senare måste sättas i verket, nu lemnas dem till utförande, än att söka efter föremål för att skaffa arbete åt de sysslösa.

Då frågan alltså ur flere synpunkter torde kräfva att Kongl.

Maj:ts framställning i detta fall bifalles, vill jag uttala den vissa förhoppning att Kammaren godkänner Kongl. Maj:ts proposition. *Anslag till en pansarbåt.*

Densamma öfverskrider för öfrigt ingalunda hvad 1882 års sjöförsvarskomité föreslagit. Ty i dess förslag ingick att två pansarfartyg skulle färdigbyggas inom 4 år, det vill säga $\frac{1}{2}$ båt per år, medan Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag afser att fördela anslaget till en pansarbåt på 3 år, eller $\frac{1}{3}$ båt per år.

(Forts.)

Herr Hedlund: Frågan om en ny pansarbåt sönderfaller i två moment. Det ena rör pansarfartyg i allmänhet, deras lämplighet eller olämplighet, det andra rör ändamålsenligheten af den typ, som nu föreslagits, hvilken hos oss representeras af pansarbåten Svea. Den förra frågans behandling har i allmänhet utfallit så, att Första Kammaren gillat systemet af sjögående pansarfartyg, medan deremot Andra Kammaren icke velat vara med om detta system.

Med afseende på det andra momentet, eller den frågan, huruvida sveatypen är så riktig, att man bör besluta anslag till fortsatt byggande af sådana fartyg, vill jag icke särskildt mycket yttra mig. Jag tror att man fått ett gynsamtt intryck af att hafva sett detta fartyg löpa af stapeln. Men det är väl långt ifrån afgjort, att denna cert är den mest ändamålsenliga, alldenstund man saknar den erfarenhet, som erfordras för bildande af ett säkert omdöme, och vi hafva deremot i detta afseende fått flere varningar. Vi hafva byggt åtskilliga monitorer, hvilka förklarats vara särdeles ändamålsenliga krigsfartyg, men hvilket dock icke hindrat senare undersökningar att bringa i dagen, det dessa monitorer, till följd af deras ringa höjd öfver vattnet och andra omständigheter, långt ifrån äro lämpliga; hvadan man också ansett sig böra öfvergå till en annan cert. Jag kan ursäktat ett sådant misstag en gång, eller att man vill bygga ett sådant fartyg för att få typen pröfvad; men deremot kan jag ej ursäktat att man bygger 2, 3 och 4 sådana, då man dock haft tillfälle att med det första göra tillräckligt omsorgsfulla undersökningar för att icke behöfva utsätta sig för ett sådant omdöme efteråt. Vi böra ej vidare utsätta oss för samma missöde, som förut, att trots de derpå nedlagda millionerna kunnige och samvetsgranne sjöofficerare med bedröfvelse förklara, att Sverige icke har något sjöförsvär.

Efter mitt förmenande bör derfor Svea undergå en mycket noggrann pröfning i afseende på sjöduglighet, manövreringsfärdighet och i hvarje sådant fall, der monitorerna visat sig bristfälliga, innan man beslutar sig för att bygga flera fartyg efter denna typ.

Ser man åter på frågan om pansarbåtar i allmänhet, så vill jag fästa mig vid ett yttrande af Friherre Klinckowström, som fann det betänkligt att man, vid uppgörande af planer för vårt sjöförsvär, icke hade en gemensam plan för landt- och sjöförsväret, utan att det ena och andra arbetet sker utan inbördes samband.

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

Det har också inom den stora försvarskomiteen, jag tror år 1882, nämnts mera än en gång att det ovilkorligen borde vara ett gemensamt system för vårt försvar till lands och sjös, med dess trenne hufvudmoment: flottan, armén och fortifikationen. Jag har nu åter hört upprepas denna sanning, och det gläder mig att höra detta yttras från ett håll mera vederhäftigt än det, hvarifrån det förut utgått.

Vidare ber jag få betona hvad som redan i den Kongl. propositionen föreligger, nemligen med afseende på de senare uppfinnningar, som gjorts för att än ytterligare öka verkningarne af det nya sprängämnet dynamit.

De sista underrättelserna i amerikanska tidningar gifva vid handen, att man efter sorgfälliga undersökningar och upprepade försök kommit derhän, att man nu med detta sprängämne genom de torpedos, som amerikanska regeringen tilllegnat sig, ärnar betrygga hela Amerikas östra kust, en trygghet, som förut saknats, och hvar öfver mycken klagan sports. Förut har man icke kunnat utfinna något lämpligt system för det ändamålet, men nu synes amerikanska regeringen hafva tilllegnat sig detta i afsigt att dermed befästa hela denna vidsträckta kust, i förening med fortifikativa hjälpmedel. Således finna vi här förutsättningar för ett försvar af så allvarlig beskaffenhet, att det äfven borde kunna tjena till efterdöme för andra länder, synnerligast sådana, der man, såsom hos oss, framför allt måste afse kusternas tryggande.

I den Kongl. propositionen framställas två förutsättningar i afseende på minförsvaret. De böra skyddas genom artilleri, vare sig å fästningar eller pansarfartyg. Chefen för Sjöförsvarsdepartementet säger i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, att den erfarenhet, som vunnits i Europa på senare tider, är att minbåtar äro synnerligen lämpliga för försvaret, förutsatt att de kunna stödja sig på befästningar eller pansarskyddade fartyg, bestyckade med kraftigt artilleri, samt jemväl begagna det stöd terrängförhållandena medgifva.

Jag tror att den synpunkten är fullt riktig. Men besynnerligt nog har Kongl. Maj:t icke tagit i betraktande det första af dessa båda skyddsmedel, nemligen befästningar, utan endast talat om pansarfartyg. Nu vill det emellertid synas, som det vore ett vida mera betryggande system, om minbåtarna hade sitt skydd i strandbatterier eller fasta befästningar än i flytande pansarbåtar af oviss konstruktion. Dessutom har befästningskomitén uppgifvit, att en kanon i fast läge kostar blott $\frac{1}{5}$ af hvad priset ställer sig för en kanon på rörligt däck. På en monitor alltså 5 gånger mera än på en fast position. Huru priset härvid kommer att ställa sig i afseende på Svea, kan jag naturligtvis icke säga, men måste antaga att förhållandet här blir snarare till förmån för den fasta positionen, i fråga om kostnaden, än tvärtom.

En annan uppgift för pansarfartyget har äfven framhållits, nemligen att det, åtföljdt af minbåtar, skall gå ut i öppna sjön och rusa

in midt i den fiendtliga armada, som öfver Östersjön skulle vilja hemsöka våra fredliga kuster. Emellertid har nu Svea en hastighet af cirka 14 knop, medan man på senare tider af den sortens fartyg fordrar en hastighet af ända till 18 à 20 knop, och både den italienska och den engelska flottan sträfvat efter att nå ännu större hastighet. Således lär det väl vara säkert att våra Sveor beskedligt hålla sig på mattan och ej våga sig in bland några fiendtliga armador. Vårt försvar kan helt visst ej sökas ute på hafvet, utan vi böra begagna oss af det utmärkta skyddsvärn, som våra kuster och skärgårdar erbjuda.

Det har nämnts af den ärade talaren på statsrådsbänken något om det system, som Danmark följt och hvarigenom man der lyckats skaffa sig 4 pansarfartyg. Jag vill då erinra, att det var en gång en chef för Sjöförsvarsdepartementet, som yttrade mera upprigtigt än välbetänkt, att Danmark med endast 5 millioners anslag hade ett verkligt sjöförsvar, under det att Sverige med mycket högre anslag ej hade det.

Detta kunde dock icke gälla såsom någon förebräelse mot representationen, då vårt försvar ju kostat mera penningar.

Men, mine herrar, Danmarks erfarenhet af pansarfartygen är icke tillfredsställande. Lyckligtvis har Danmark, i likhet med Sverige, icke haft tillfälle att göra försök med pansarfartyg i senaste tid; för 20 år sedan skedde det och utföll då ganska olyckligt. Det var nemligen då »Rolf Krake», oakadt sin bepansring, ej förmådde hindra den tyska armén att slå en farlig bro öfver till Als, hvilket fartyget dock haft till sin särskilda uppgift. Det torde ej vara glömdt, huru bittert man då i Danmark klagade öfver att det med så stora kostnader anskaffade fartyget vid detta tillfälle ådagalade en sådan vanmakt. Den erfarenhet, som detta land vunnit, har således ej varit lockande till efterföljd. Icke heller tror jag att erfarenheten från andra håll i den vägen antyder något, som kan mana oss att göra efter. Det nämndes att pansarfartyg visat sig verksamma mot fästningar. Dermed afses väl särskildt den engelska flottans anfall på Alexandria. Men der blef ett pansarfartyg ganska illa skadadt vid bombardementet, under det att en mindre opansrad korvett under en modig befälhafvare rusade emot och nedtystade på kort tid ett fiendtligt batteri samt återvände oskadadt. Jag vill visst icke bestrida att ju de flytande fästningarna kunna hafva en stor uppgift vid belägringar, men måste dock erinra om att vid bombardementet af Alexandria ett mindre opansradt fartyg spelade kanske den största rollen.

Från ett senare krig, nemligen Tonkinkriget, har man den erfarenheten, som också är omnämnd i den Kongl. propositionen, att det lyckades den franska flottan att med två torpedos borra i sank en stor kinesisk fregatt och ett annat större krigsfartyg. Så att der var det torpedos, som spelade den förnämsta rollen.

Också har man i de flesta länder nu börjat att vackla i fråga om anslag till stora pansarfartyg. I Frankrike har man visserligen

*Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)*

Anslag till en pansarbåt. icke, i följd af den stora makt, som det landet eftersträfvat, velat afstå från att bygga sådana, men betydliga inskränkningar hafva dock i det hänseendet börjat göras under den senaste regimen för att lägga så mycket större vikt vid torpedos.

(Forts.)

England fortfar att bygga sina pansarkolossar, men med större omsorg i alla afseenden, såsom genom anbringande af skyddsnät och andra hjälpmedel, för att skydda fartygen mot torpedobåtar.

Om vi nu inför dessa omständigheter hafva att välja emellan de olika systemen, så har jag svårt att fatta att det icke för ett verkligt försvar skulle vara vida fördelaktigare att för de af Kongl. Maj:t nu föreslagna 2,868,000 kronor bygga till exempel tre minbåtar af första klassen och 23 af den andra klassen, summa 26 minbåtar, i stället för detta enda pansarfartyg.

Jag föreställer mig att det för våra förhållanden skulle vara mera betryggande att hafva dessa 26 minbåtar placerade vid våra kuster, än den föreslagna ena pansarbåten, äfven med hänsyn till det stöd, som kan behövas från annat håll.

Jag har icke anfört detta med synnerlig utsigt att kunna öfvertyga ledamöterna i denna Kammare, hvilka med allt skäl måste fästa afseende vid de fackmän, som hafva den stora auktoriteten, och särskildt Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet, utan endast för att i någon mån redogöra för de skäl, hvarpå jag och de med mig liktänkande icke kunna gilla detta fartyg. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud: Vi äro nu åter inne på den stora frågan om ett sjöförsvar och dess ordnande. Den har stått på dagordningen så långt vi kunna minnas tillbaka och ännu längre, och ser man efter, hvad som i sjelfva verket är orsaken till, att denna fråga återkommer och att så många olika meningar under dessa snart 120 eller 130 år gjort sig gällande, så är det den att, ehuru man allmänt varit ense om nödvändigheten af att ega en flotta, landet ej mäktat bekosta de betydliga anslag, som skulle fordrats för åstadkommande af ett starkt sjöförsvar. Ett land, som är omflutet af hafvet, har dock ej kunnat alldeles afstå från att hålla en flotta. Sedan, när anslagen voro otillräckliga, var det helt naturligt, att olika meningar skulle göra sig gällande om användandet af det lilla, som kunde bestås. Somliga ville hafva många, små och billiga fartyg; andra åter föredrogo få och stora fartyg. Den ena ville minska personal och öfningar för att få medel till fartygen. Andra ville tvärtom öka personalen på materielens bekostnad. Denna strid emellan hvar för sig berättigade åsichter räckte temligen länge. Lyckligtvis har under det sista årtiondet en omkastning egt rum, så att det är ganska få bland flottans män som blunda för den realistiska verkligheten och lemna frihet åt sin fantasi att uppgöra ett sjöförsvar, som ej har någon proportion till våra tillgångar och kanske en eller annan som allt för ensidigt håller på sin subjektiva

åsigt. Det stora flertalet hafva kommit till ett gemensamt slutresultat med rimliga dimensioner, och det lärer dem till heder att de vetat att offra sitt eget subjektiva tycke och biträda det, som verkliga varit praktiskt möjligt.

Anslag till en pansarbåt.
(Forts.)

Hvad nu sjelfva förslaget beträffar, tror jag icke, att det är nödvändigt att ingå i granskning af de taktiska framställningar, som ett par gånger förekommit i statsrådsprotokollen. Jag lemnar desamma i sitt värde. Jag tror visserligen, att det sist framlagda förslaget har mycket, som talar för sig; men jag tror icke, att åsigten härutinnan bör vara afgörande i det stora hela. Om en amiral löper ut med sin flotta, lär han väl icke slå upp statsrådsprotokollen för att se, huru han bör gå till väga, utan han handlar väl efter sin öfvertygelse, beroende dels på hans personliga karakter, dels på de krafter, han har att disponera, och dels på den fiende, han har att bekämpa. Jag tror, att vi kunna vara ense om, att vi icke kunna gå ut i öppen sjö med vår flotta för att der strida emot fienden. Väl vore det taktiskt rätt, om vi vore fienden vuxne; ty slår man fienden på hafvet, så är man trygg på sina egna kuster. Men vi kunna icke tänka derpå, utan måste använda vår flotta till försvarande af våra kuster på närmare håll. Vi kunna icke ens framkasta det anspråket att alldeles hindra en fiende att landstiga någonstädes på våra 200 mil långa kuster. Vi tänka naturligtvis i händelse af krig med annan makt icke på vår närmaste granne Danmark, utan på de stora staterna och på möjligheten att någon af dem skulle göra ett anfall mot våra kuster. Vi begära endast, att vår flotta skall söka hindra fienden att öfverrumpla oss, så att fienden icke kan stiga ombord rent af på passagerarfartyg och komma öfver oss, utan att vi kunna på något sätt förhindra det. Och hvarje fartyg, som vi hafva till vår disposition, bidrager i sin mån till att hindra honom från att gå så hastigt till väga, och äro våra fartyg ej allt för fåtaliga, så tvinga de honom att göra stora utrustningar, innan han vågar sig ut, för att kunna neutralisera våra försvarskrafter. Jag tror, i likhet med Herr Hedlund, icke heller att våra fartyg skola kunna rusa in i en fiendtlig armada och förgöra den, ty fienden lär nog komma att förse sig med medel att förhindra ett sådant angrepp; men just detta tvång att nödgas försvara sig mot våra fartyg, ja, *sjelfva tillvaron* af dessa fartyg, är ett onus för honom och kanske mången gång ett allvarsamt hinder för hans expedition. För oss finnes vidare just uti vår flotta först en garanti mot en oväntad öfverrumpling och vidare en möjlighet att vinna tid för mobiliseringen af vår landtarmé. Ty å ena sidan går det icke så hastigt för fienden att utrusta en sådan armada och å den andra sidan behöfva vi ganska lång tid för att kunna mobilisera vår armé.

Herr Hedlund sade, att minbåtarna äro särskildt kraftiga för försvaret. Det tror jag också. Men han medgaf dock, att dessa minbåtar behöfva skydd vare sig af befästningar eller större fartyg, bakom hvilka de vid behof kunna draga sig. Det är ju också all-

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

deles uppenbart. Ty minbåtarne hafva ju icke mera än 2 eller 3 mans besättning och ett högst begränsadt utrymme för kol, så att de kunna hållas i gång 48 eller högst 60 timmar, och när stenkolen äro slut måste de draga sig tillbaka; och således äro, enligt hvad man allmänt erkänner, dessa minbåtar nästan utan värde, om man icke är betänkt på att skaffa dem ett skydd och en depôt i närheten, och dertill äro såväl större pansarklädda fartyg som landt-fästningar af behovet påkallade. Till dessa depôtställen kunna sedan vanliga oberoende proviant- och förrådsfartyg framskaffa ersättningar för förbrukade effekter af alla slag. I den komité, angående sjöförsvaret i Stockholms skärgård, som hägrade för Herr Hedlund, och i hvilken jag deltog, kommo vi till samma resultat i denna sak. Förslag till befästningar uppgjordes, och jag har för min del icke alls något emot, om dessa befästningsplaner skulle komma till utförande; men jag tror mig dock icke böra underlåta att påpeka, att om, såsom Herr Hedlund sade, en kanon vid en befästning endast kostar en bråkdel af hvad en kanon, som utgör bestyckning på ett fartyg, kostar, det dock är den skilnaden, att en kanon i land står, der den står, och icke kan utsträcka sin verkan mer än några kilometer i vår stora skärgård, under det att ett fartyg med dess bestyckning kan förflyttas till det ena eller andra stället, der det behöfves. Derjemte bör tagas i betraktande, att kanonen måste förvaras af befästningar och försvaras af manskap, som ock måste skyddas mot fiendens granater och bomber och dylikt. Det folk, som lägges i dessa fästningar, måste vara dugligt folk och icke rama rekryter, Kanonerna med ammunition på sådana kustbefästningar kosta mera än sjelfva befästningen, och de ej alltför fåtaliga besättningarna försvaga fältarmén, utan att man är viss på att de komma att deltaga i den verkliga striden. Det är emellertid sant att det kunde vara bra att hafva fasta befästningar på många ställen i skärgården, men förmodligen har Kongl. Maj:t funnit att det icke är tacksamt att begära anslag till befästningar in alles!

Det hette, att Danmark åstadkommit mera än Sverige med sina få millioner och att Danmark skaffat sig ett bättre sjöförsvär än Sverige. Men jag vill erinra om, att Danmark är ett land med ringa utsträckning och att dess kuster äro lättare att försvara än våra, ty vi hafva ju hela sträckan från Bohuslän till Haparanda att skydda. Jag tror icke heller, att Danmark, lika så litet som Sverige, har någon säkerhet att kunna försvara sig mot en landstigning, utan ganska lätt kan riskera att få en landstigning af till exempel preussiska trupper. Men Danmark söker, så vidt möjligt är, att skaffa sig fartyg för att hafva tillhands och icke heller försummar det sina befästningar. Att Rolf Krake icke gjorde till fyllest för 20 år sedan, är mycket sant, men dels var sundet vid Als särdeles ofördelaktigt för ett sådant fartygs användande och dels hafva förhållandena mycket förändrats på dessa 20 år, så att man icke lär kunna draga några slutsatser deraf för nuvarande förhållanden.

Herr Hedlund säger, att det skall uppgöras en *hel plan* för sjöförsvaret. Det var en tid, då sådana planer uppgjordes. Så skedde på 1700-talet allt ifrån Karl den tolfte tid gång på gång, men dessa planer kommo aldrig till utförande, ty vi hade icke tillgångar att utföra dem. Äfven i senare tid, under detta århundrade, hafva planer blifvit uppgjorda i flera omgångar till materielens fulländande. Men de hafva ej tjenat mycket till. Ty utom att de slutat på för stora kostnader och för lång tid för utförandet, har så mycket förändrats under de följande årtiondena, att modellerna måste oupphörligen förändras. Vid uppgörande på 1840-talet af försvarsplan kunde man ju icke tänka på pansar eller år 1850 på refflade kanoner eller år 1870 på sjelfgående minor, helt enkelt derföre att sådana då icke funnos. Men sedan dessa uppfinningar blifvit gjorda, kan man ju icke underlåta att taga dem i betraktande och tänka på att tillämpa dem på vårt försvar, så vidt tillgångarne medgifva. Att uppgöra en hel försvarsplan är derför temligen tacklöst, men skola vi väl underlåta att göra hvad som kan göras, derföre att hvad som göres kan blifva föråldradt? Deraf kan väl icke följa, att man skall lägga armarne i kors och sätta sig och se på, huru strömmen rinner, utan att försöka göra något.

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

Hvad nu det ifrågavarande fartyget beträffar, tror jag att tankarne äro temligen enhälliga derom, att den, som uppgjort den konstruktion, som nu skall följas, visat sig vara icke allenast en skicklig konstruktör af större fartyg, utan äfven särskildt en lyckad konstruktör af undervattensskepp; och som vi veta, beror numera ett krigsfartygs manövers duglighet i väsentlig mån på undervattensskrofvat, och just i konstruktionen deraf har han visat sig hafva sin starkaste sida. Kanonernas ställning och tyngd inverka på fartygets storlek, men form och skrof äro desamma.

Nu vill man emellertid, att vi skola vänta, och man åberopar, att de monitorer vi byggt för 25 år sedan icke vidare äro lämpliga för försvaret. Jag tror visst icke, att monitorerna voro oäfna på sin tid, om man använde dem för det syfte, de voro byggda för. Ty de voro ämnade för det inre kustförsvaret. Men numera är det visserligen sant, att de äro mindre lämpliga, emedan de gå långsamt och deras pansar är svagt.

Herr Hedlund åberopade bombardementet af Alexandria, och att pansarfartyg der blifvit genomskjutna, under det att ett mindre opansradt fartyg kommit helbredga undan. Ja, det är visserligen faktiskt sant, att ett pansarfartyg der blef genomskjutet under det att ett träfartyg blef nästan oskadadt. Men huru kom det sig? Jo, det hängde ihop på det sättet, att strandbatterierna koncentrerade sin eld på de stora pansarfartygen och icke brydde sig om det lilla opansrade fartyget.

Men då samme talare säger, att man i Frankrike gjort en omkastning och upphört med att bygga pansarfartyg, är det ett fullkomligt misstag. Man har väl minskat byggandet af pansarfartyg,

Anslag till en
pansarbåt.

(Forts.)

derför att man har tillräckligt många; men man har icke upphört att bygga sådana. Och då man der bestämt sig för att bygga kryssare, har detta skett endast därför, att man saknade eller hade brist på sådana. Den franska pansarflottan är ganska respektabel och engelsmännen, som dock ofta öfverdrifva, säga, att Frankrikes pansarflotta är starkare än deras egen. Jag vet icke, huru härmed förhåller sig, men det torde dock visa, att den franska pansarflottan är ganska respektabel.

Att vi nu här skulle börja att bygga endast minbåtar och inga pansarfartyg och att vi, såsom Herr Hedlund föreslagit, skulle bygga 26 minbåtar i stället för det föreslagna pansarfartyget, det vill jag icke gå in på, så gerna jag vill att vi skaffa oss äfven ett stort antal minbåtar.

Jag slutar med att anhålla om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Mankell: Då jag nu yrkar bifall till Utskottets förslag, skulle jag kunna nöja mig med att göra detta endast på de grunder, som Utskottet anført. Ty de skäl, Utskottet framställt, synas mig så enkla, lättfattliga och tungt vägande, att de icke gerna torde kunna framkalla någon gensägelse. Då det gäller att bygga ett nytt fartyg, så dyrbart som det nu föreslagna, borde man väl åtminstone ett år få pröfva det, som redan är under byggnad af samma cert.

Det torde näppeligen kunna nekas, att man har alla möjliga skäl att vara försigtig i afseende på sjöförsvarmaterielen, när man erinrar sig det långvariga vacklande, som egt rum i detta hänseende. Efter många strider lyckades man på 1860-talet slutligen öfvervinna de gamla segelfartygens användande och få en liten eskader af monitorer och små pansarbåtar. Dessa äro snart sagdt de enda stridsdugliga fartyg, som vi ännu i denna stund ega. Men år 1872 inträdde en fullständig systemförändring. Man öfvergaf anskaffandet af pansarbåtar och byggde under 5 à 6 års tid endast opansrade kanonbåtar af Blendas cert; och man bygde icke blott en eller annan på försök, utan åtminstone 9 stycken för en half million hvardera, således för en summa af tillsammans 4 eller 5 millioner kronor. Snart började dock fackmännen att mumla angående dessa fartygs oduglighet i striden; och man nödgades upphöra med deras anskaffande, sedan certkomitén fullkomligt utdömt dem såsom stridsfartyg; men då hade man redan hållit på i 5 eller 6 år att bygga sådana, under påstående att de voro förträffliga.

Omkring år 1878 inträdde en ny period, då man blott byggde öfningsfartyg af jern eller till och med trä; och först på de sista åren har man beslutat sig för att bygga ett verkligt krigsdugligt fartyg, nemligen pansarfartyget af Sveas cert. Det är en mycket egendomlig omständighet, att, fastän inga af våra konungar mera nitälskat för sjöförsvaret än den nu regerande, under hans nu fjortonåriga regeringstid blott ett enda stridsdugligt fartyg blifvit anskaffadt.

Omdömet öfver detta fartyg beror helt och hållet på den rol, man antager att detsamma skall komma att spela vid vårt sjöförsvär. Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet har i statsrådsprotokollet nogsamt skildrat denna roll. Han framhåller, att fartyget skall kunna möta fienden, icke blott inom skärgården och i sjöbandet, utan äfven på öppna hafvet. Detta omnämnes på 4 eller 5 ställen i statsrådsprotokollet. Fartygen skola tjena såsom repli- eller stödjepunkter, såsom ett slags flytande fästningar för en mängd större eller mindre minbåtar, som skola krigsvärna den fiendtliga flottan. Denna roll öfverensstämmer i öfrigt fullkomligt med den uppgift, som blifvit anvisad åt vår flotta, både af certkomitén och sjöförvarskomitén, der det antagits, att densamma skall röra sig i farvattnen mellan Stockholms och Karlskrona skärgård, i Kalmar sund och ända till Gotland samt kring det alldeles öppna Skåne. Hvarför vestkusten och försvaret af Göteborg vid sjöförsvaret blifvit bortglömdt, är för öfrigt lika oförklarligt, som att detsamma skett i afseende på befästningsväsendet.

*Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)*

Det lider således intet tvifvel, att icke detta fartyg skall strida i öppna sjön. Jag torde icke behöfva närmare beskrifva dess beskaffenhet. Enligt min öfvertygelse är Svea ett ganska godt artillerifartyg och pansarfartyg, och jag vill äfven gerna tro, att det har goda egenskaper såsom sjögående, hvilket dock ännu återstår att närmare pröfva. Men frågan är om det uppfyller alla öfriga egenskaper, som fordras för den roll, som jag nyss nämnde. Först och främst: är det tillräckligt *stort* för att ligga i öppna sjön och mottaga stöten af en af nutidens pansarkolosser? För det andra: är det tillräckligt *snabbgående*, för att, om detta icke kan ske, i tid retirera och undvika strid? Och för det tredje, kan man anskaffa detsamma i tillräckligt *antal*, på det flottan skall kunna spela den roll, som afses i sjöförvarskomiténs betänkande, nemligen icke endast en *defensiv*, utan äfven den *offensiva*, att rusa in uti fiendens flotta, genombryta hans bevakningseskader och tillintetgöra hans transportflotta? Eller, om icke detta lyckas, att hindra hans landstigning. Eller, om icke ens detta kan förebyggas, att afskära hans förbindelselinier. Således i alla händelser en offensiv rol, hvilken fordrar en sjögående flotta. Detta kan svårligen nekas.

Frågan blir nu, om dessa fartyg ega de egenskaper, som härför äro behöfliga? Jag nödgas härpå svara ett obetingadt nej. De äro visserligen inga båtar, såsom man något eufemistiskt kallat dem, ty de äro medelstora pansarfartyg, men detta oaktadt äro de för små att fylla den första af de uppgifter, som skulle blifva dem tilldelade, nemligen att tjena såsom stödjepunkter för minfartygen och att i denna egenskap kunna motstå de fiendtliga pansarkolosserna. Och är detta mitt antagande riktigt, så blir följden, att, när en fiendtlig pansarflotta nalkas, så måste de fly undan till skärgårdarne. Men då kan ifrågasättas, om de härför äro tillräckligt snabbgående. Dessutom kunna de icke anskaffas i tillräckligt antal; ty det är all-

Anslag till en pansarbåt. Ryssland eller Tyskland bygga 4, 6 å 8 stycken.
(Forts.)

Detta fartyg synes således icke kunna uppfylla den roll i öppna sjön, som är detsamma tillämnad. Men å andra sidan är det för stort och svårörligt att med bekvämlighet kunna röra sig i de skärgårdar eller de trängre och grundare farvatten, som då måste blifva dess stridsplats. Härtill kommer, att hvarje kanon, som användes på ett dylikt fartyg, blir mycket dyrare, än när den anbringas på andra, mindre sådana. Den kraftigaste mindre pansarbåt, som hittills byggts, kostar blott 3 å 400,000 kronor per kanon, då på denna deremot kostnaden för hvarje kanon skulle gå till $1\frac{1}{2}$ million kronor, således till det fyrdubbla.

Det har gått med detta fartyg, såsom det vanligtvis går, när man med samma medel vill söka vinna allt för skiljaktiga ändamål. Det är för litet att hålla öppna sjön och för stort att manövrera i skärgården. I sammanhang härmed vill jag nämna, att man just för detta sjögående äfven velat göra första klassens minbåtar större och dyrare, än hvad annars varit nödvändigt.

Det kan dessutom icke förnekas, att antagandet af denna cert såsom hufvudfartyg för flottan i sig skulle innebära en afsigtlig och tydlig dragning åt hafvet, ett lösslitande från landtförsvaret, med hvilket flottan måste samverka och af hvilket den måste stödjas, liksom den sjelf skall stödja landtförsvaret. Detta innebär motsatsen till det så kallade Platenska systemet, som var fotadt derpå, att vi skulle utveckla vårt sjöförsvär inifrån och gå utåt. Först borde den del af flottan tillgodoses, som kunde stödja landtförsvaret, och sedermera, i den mån tillgångarne medgäfvö det, borde man skaffa sig sjögående fartyg. Man hade dermed ingalunda sagt, att detta sista vore omöjligt, utan endast att man först skulle skaffa det nödvändiga och obestriddigt nyttiga, hvilket tillika vore det billigaste, och sedermera tillse, om man hade medel att tillgodose sjöförsvarets öfriga uppgifter.

Man har visserligen, såsom jag sett af åtskilliga betänkanden och utlåtanden samt statsrådsprotokoll, velat göra troligt, att våra nu befintliga pansarfartyg, nemligen fyra monitorer och 10 pansarbåtar — ehuru jag till min förvåning af statsrådsprotokollet sett, att de sistnämnda minskats till sju — skulle vara tillräckliga för det första, af mig nyss antydda stadiet af vårt sjöförsvär; men jag hemställer, huruvida det kan anses troligt, att dessa 11 eller 14 fartyg kunna vara tillräckligt många att fylla denna stora uppgiften att på samma gång skydda våra insjöar och skärgårdar samt spärra inloppen till Stockholm, Karlskrona och Göteborg, hvilken senare stad man, i förbigående sagdt, alltid glömmar bort, såväl vid sjöförsvaret som vid landtförsvaret. Sådant är icke sannolikt, emedan der-till behöfves 50 å 100 dylika fartyg. Ville man begära de summor, som kunde ifrågasättas för deras anskaffande, då skulle jag, till och

med om de vore större än de nu ifrågasatta, vara den förste att dertill gifva mitt bifall. *Anslag till en pansarbåt.*

(Forts.)
Men nu må man icke undra, om jag i detta hänseende hyser de största betänkligheter. Det allra minsta, man kan begära, vore väl att åtminstone få veta, huru det redan under byggnad varande fartyget uppfyller de förhoppningar, som Chefen för Sjöförsvarsdepartementet i sitt utlåtande framställt såsom fästade vid detsamma, nemligen att det skall kunna tjena såsom en stödjepunkt i öppna hafvet för minbåtarne. För min del tror jag icke detta; och på grund deraf yrkar jag bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Klinckowström: När jag i min motion tog mig friheten att helt anspråkslöst yrka afslag å denna pansarbåts byggande, kunde jag icke ana, att jag skulle få så mäktigt medhåll af Stats-Utskottet. Nu har emellertid så skett och då får Kammaren icke förtycka mig, att jag med några ord söker försvara så väl min motion som det slut, hvartill Stats-Utskottets majoritet kommit.

Den ifrågavarande pansarbåten Svea, byggd efter certen A, har sin egen sorgliga historia, liksom många af regeringens organisationsförslag på senare tiden. De äldre ledamöterna af denna Kammar torde påminna sig, att när första gången pansarbåtar af denna cert af Kongl. Maj:t föreslogos till byggande, tog jag mig friheten att göra flera ganska väsentliga anmärkningar i sak mot densamma, hvarvid jag understöddes af den måhända mest kompetenta ledamoten i denna Kammar, nemligen kapten Carlsund, som var min granne. Då hette det, att denna cert A var alldeles förträfflig och mycket bra. Men hvad blef följden af våra anmärkningar eller måhända andra anledningar? Jo, att det tillsattes en ny komité för att granska certen A, och denna komité vidtog flera ganska väsentliga och viktiga förändringar, och så uppstod certen A N:o 2, hvar efter Svea ändtligen blef byggd, dock efter mycket motstånd från vår sida. Nu begäres anslag till ännu en dylik båt. Detta har begärts, innan Svea ännu är färdig. Enligt upplysningar i tidningarna den 22 Mars detta år, låg Svea då vid Lindholmen, och var man sysselsatt med att fastsätta de grofva pansarplåtarna på fartygets sidor, och var den således hvarken färdig att gå till sjös, ej heller hade den fått inredning och bestyckning, och man kan således säga, att man om detta barnet icke känner hvad det skall blifva derutaf. Det har uppgifvits från statsrådsbänken, att artilleriet blifvit profskjutet, men det måtte hafva skett på landbacken och kan icke hafva skett på fartyget, men hvar och en, som sysselsatt sig med dessa frågor, vet att mellan dessa två saker är en stor skillnad. Efter mitt förmenande är det således för tidigt att anslå någon summa till en ny båt af samma cert, förr än det visat sig, huruvida denna båt Svea en gång i sjön och på expedition verkligen

Anslag till en besitter den duglighet i alla stycken, som det är önskligt att hafva pansarbåt. ernått.
(Forts.)

Under senare tiden hafva så stora förändringar och så stora experiment blifvit gjorda med förstörelsemedel mot pansarbåtar, att det vore skäl att ändå invänta resultatet deraf, innan man företog sig att bygga nya båtar af samma konstruktion. Bland annat vill jag nämna, att icke senare än nu på våren har man gjort förberedelser i Frankrike till att börja torpedo-försök i närheten af Toulon, riktade mot pansarbåtar. Man har samlat torpedobåtar från alla hamnar i Frankrike, för att kunna verkställa storartade försök i alla rigtningar för att se, huruvida pansarbåtarna med de medel, som för närvarande finnas till hands, kunna vara säkra att afböja dylika farliga torpedoanfall. Frankrike har, välbetänkt synes det mig, inställt vidare byggande af pansarfartyg, till dess det visat sig, hvad utgången af dessa försök kan blifva, och de uppgifter som lemnats dels här, dels i de allmänna tidningarna, att Frankrike skulle vara jennstarkt med England i afseende på pansarfartyg och därför upphört med byggande af sådana, äro icke förenliga med sanna förhållandet.

Om vi derefter gå till en annan stor upptäckt af vår landsman John Ericson i Amerika, nemligen de så kallade stångkulorna, som han skjuter ut från ett fartyg under vattnet, så har denna märkliga upptäckt spelat sådan roll i England, dit uppfinningen nått, att den ansetts förtjent af större öfningar, större försök, i Englands största sjöhamn.

En tredje stor upptäckt, som ingen kan underkänna, är den så kallade Nordenfeldtska undervattensbåten. De försök, som i närvaro af sakkunnige personer från olika länder dermed verkställes i Sundet, visade sådana resultat, att de förtjenade vidare tagas i betänkande, och nyligen har Nordenfeldt i England inför de kunnigaste sjöofficerarne inom amiralitetet hållit föredrag öfver sin uppfinning och blifvit helsad med förtjent och nästan enhälligt bifall öfver denna uppfinning, hvilken sannolikt torde komma att blifva epokgörande, beträffande pansarfartygens framtid.

Är det då för mycket begärdt af den riksdagsfraktion, som jag tillhör, nemligen den sparsamma, att man ber om en ajournering af vidare byggande, till dess alla dessa stora förändringar, som visat sig pågå, framställt sig såsom antingen odugliga eller såsom verkligen befogade, och är det för mycket begärdt, att man icke bygger något nytt fartyg af certen A förr, än Svea har visat hvartill den duger. De förändringar, som gjordes i Sveas konstruktion, på grund af framställda anmärkningar, tror jag icke hafva gjort det fartyget fullt dugligt till sin uppgift. En föregående talare har påvisat åtskilliga anledningar till tvifvel derå, och då må det icke anses för mycket, om man åtminstone begär en hvilotid, innan en ny dylik båt konstrueras och anslag dertill beviljas. Det är ju icke någon så faslig brådska med tiden, men skulle vi deremot fortsätta i samma

skala och kanske onödigtvis kasta bort 3 millioner kronor på en dålig båt, så vore detta en obotlig skada för vårt fattiga land.

Det är eget nog att från statsrådsbänken nu få höra att den nya båten skulle börja byggas bland annat därför, att man skulle skaffa arbetsförtjenst åt verkstädernas befolkning. Om detta skulle våga något såsom skäl för denna utgift, skulle jag beklaga det ganska mycket. Det är ett favoritskäl för regeringen, hvilket visar sig deraf, att det användes äfven såsom skäl för fortsättande af stambanans byggande genom Norrland ända till Luleå. Det hade sannerligen varit bättre, synes det mig, om regeringen, när vi diskuterade tullfrågan, hade gjort afseende på den arbetslösa befolkningen och velat göra sig reda för den frågan, då det varit mycket bättre att dervid lägga sitt ord i vågskålen för den åsigt rörande denna fråga, som jag och mina meningsvänner kämpade för. Här tycker jag, att det är icke alls påkalladt. För att icke förlänga diskussionen ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Anslag till en pansarbåt.
(Forts.)

Herr Carlson, Fredrik: Den, som under en längre följd af år varit uppmärksam på de grundsatser, som gjort sig gällande med afseende på flottan, har icke kunnat annat än beklaga de täta förändringar i planerna för densamma, som gjort sig gällande. Om man nu ändtligen synes hafva kommit till en punkt, der nästan alla inom facket äro eniga, måste man så mycket mer sätta värde på att utan afbrott få fortgå på den bana, på hvilken man begynt. Det synes mig, att en hvilotid, långt ifrån att vara nyttig, skulle öfva ett beklagligt inflytande på vårt försvar och äfven på den finansiella ställningen. Särskildt om denna hade jag önskat att få säga några ord. Om sjelfva systemet lär jag efter de sakkunniges anföranden icke böra yttra mig, endast uttrycka den tillfredsställelse, hvar och en måste erfara deröfver, att man nu känner sig, efter de många striderna, hafva fått en fast grund för förhoppningarne om flottans utveckling. Vi behöfva icke längre misströsta om möjligheten för oss att få ett effektivt sjöförsvar. Den första förhoppningen derom väcktes, när det visade sig att minbåtarne kunde afvärja ett anfall af de stora pansarfartygen; ensamme för sig kunna de likväl icke vara tillräckliga; de måste hafva ett stöd, och det är därför som dessa båda i flottans sammansättning, pansarbåtar och minbåtar, äro nödvändiga. Det är ock visadt, att vi om åtta år kunna ega en flotta, som förtjenar detta namn, utan att den årliga utgiften blir större än den på senaste åren i medeltal varit. Då nu ett efter våra tillgångar afpassadt starkt sjöförsvar är oundgängligt, synes man icke böra glömma den grundsats, som måste iakttagas af hvarje stat, som vill skaffa sig en flotta, nemligen den, att då kostnaderna för åstadkommandet af ett sjöförsvar alltid äro ganska stora, målet icke kan vinnas utan en någorlunda jemn fördelning af anslagen under en följd af år. Derför har det alltid för mig syntts vara en stor afsaknad, när för starka språng i det afseendet hafva gjorts; när den

Anslag till en
pansarbåt.

(Forts.)

Riksdagen har indragit eller starkt minskat anslagen och den andra deremot blifvit tvungen att hastigt föröka dem. Nu finner jag, att om den erforderliga summan för denna pansarbåt enligt Stats-Utskottets hemställan afslås, så skulle anslaget till femte hufvudtiteln på en gång sjunka med nära 1 million kronor. Följden blefve då, att antingen måste man ännu mera fördröja en sak, som synes vara så högst angelägen, eller också helt hastigt låta hufvudtiteln åter springa upp till en högst betydligt ökad summa. Det förekommer mig, som om, när man har framför sig en plan, som icke öfverskrider 2 millioner kronor om året, eller just hvad under de tre sista riksdagarne blifvit beviljadt, klokheten bjöde att också iakttaga samma grundsats. Invändningen att man först måste pröfva den förut beslutade båten kan omöjligen vara giltig. Det skulle, om Stats-Utskottets förslag vinner bifall, troligen åtgå icke ett år, utan flera, innan man finge se det nu under byggnad varande fartyget manövrerad och försökt. Komme man då med begäran om ett nytt fartyg, sedan Svea blifvit försökt på någon mindre öfning, skulle motståndarne säga, att Svea först behöfde pröfvas under en längre öfning och sålunda allt längre draga ut på tiden.

Frågar man, när kan tidpunkten vara inne att fortsätta med byggandet af detta slags fartyg, så kan väl knappt någon tidpunkt vara mera gynsam än denna, då nu anslaget alls icke gör någon bresch på statsregleringen utan ganska väl rymmes inom densamma? Stats-Utskottet har sört för, att femte hufvudtiteln icke öfverskrider föregående års belopp, äfven om anslag till denna båt beviljas. Det förhåller sig nemligen så, att om man beräknar hufvudtiteln i sin helhet, i jemförelse med den, som förra Riksdagen antog, så skulle det tillägg, som nu uppstår, om Riksdagen beviljar den föreslagna pansarbåten, ändå icke åstadkomma, att hufvudtiteln går upp till det belopp, som den hade vid förra riksdagen. Då voro de extra anslagen 2,079,000 kronor, nu skulle de enligt Utskottets förslag uppgå till endast 964,200 kronor, och om jag räknar till alla ändringar och indragningar, som förekomma i Stats-Utskottets betänkande, så blir den ungefär 100,000 kronor mindre än vid förra riksdagen. Men att gå nedåt i den rigtningen kan väl icke vara förenligt med den allmänna öfvertygelse, som, enligt min uppfattning, gör sig gällande, nemligen att vårt sjöförsvar måste i förhållande till landförsvaret allt mera stärkas. På dessa grunder anhäller jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Stjernspetz: Det har under denna diskussion varit en verklig tillfredsställelse, att icke någon enda af dem, som uppträdt såsom motståndare mot det föreslagna anslaget bestridt sjöförsvarets betydelse, hvilket förhållande jag hoppas skall båta godt för framtiden. Alla talareshänförenden hafva gått åt samma håll, nemligen att sjö-

försvaret borde stärkas, och det har endast varit om vägen, som *Anslag till en pansarbåt.*
somliga tyckts tveka.

Hvad då denna pansarbåt beträffar, kan man icke nog framhålla, att dess ringa dimensioner möjliggöra dess uppträdande i de större farlederna inom skärgården. Man kan anse Svea vara ett större skärgårdsfartyg, på samma gång som den tillika är så sjögående, att den äfven kan förflytta sig från ena skärgården till den andra, från vår östra kust till den vestra, och äfven upptaga en strid i öppna sjön.

Herr Mankells förordande af ytterligare ett stort antal mindre skärgårdsfartyg, måste jag bestrida såsom varande i hög grad olämpligt. Hela den flottmateriel, som vi för närvarande ega, är nemligen intet annat än sådana små skärgårdsfartyg. De enda, som skulle kunna undantagas, äro de fyra större monitorerna, men äfven de äro lämpliga, åtminstone till hamnarnas försvar.

Herr Hedlund anmärkte att monitorerna redan några år efter deras första användande ej längre befunnos vara fullt lämpliga. Detta är helt naturligt, ty monitorerna voro af den första formen för pansarfartyg och byggdes uteslutande för att skjuta i sank de då ännu brukliga träfartygen. Då de konstruerades och byggdes, bestod mängden af krigsfartyg ännu af trä- och icke af pansarfartyg, och det var äfven därför som monitorerna kunde göras så jämförelsevis svaga som de i flera afseenden äro. Med öfvergången nästan uteslutande till pansarsystemet upphörde man ock här i Sverige att bygga monitorer. Något klander mot regeringens åtgärder i den saken kan således ej med skäl framställas. För öfrigt äro de svenska och norska monitorerna erkända såsom de bästa fartygen af det slaget, och då ännu flera mariner bibehållit dylika gamla fartyg, så kunna våra monitorer åtminstone uppträda mot dem.

Det är icke att förvåna sig öfver, att man tvekar, om hvilka slags fartyg vi böra bygga; tvärtom är en sådan tvekan mycket naturlig. Förhållandet är nemligen helt enkelt det, att det icke finnes ett enda slags fartyg, som ensamt kan uppfylla alla de fordringar och ändamål, som ett sjöförsvar kräfver. Det finnes ingen marin, som har endast ett slags fartyg. De hafva stora och små, pansar- och skärgårdsfartyg, kryssare och rammfartyg, blockadfartyg och allt hvad de heta. Den nu föreslagna pansarbåten är af fackmän godkänd såsom lämplig och för min del anser jag det såsom en utmärkt lyckad typ för våra förhållanden, under förutsättning att fartyget håller hvad det loftar. De stora makterna bygga stora pansarfartyg, men sådana äro icke lämpliga för oss, emedan vi icke skulle kunna använda dem i våra trånga farvatten och i allmänhet grunda hamnar. De kunna röra sig först på det stora, öppna hafvet. Särkerligen skulle icke heller de stora makterna bygga sådana, om de ej behöfde dem för expeditionen till långt aflägsna länder. England, Frankrike och äfven Tyskland hafva ju sina kolonier i Ostindien, Afrika, Australien och andra länder, som de behöfva skydda

Anslag till en pansarbåt.
(Forts.) och dit de allt som oftast måste skicka trupper. Då äro dessa stora kolosser af framstående nytta äfven i det afseendet, att de kunna taga ända till 3 à 4 tusen man trupper ombord och då blir det både billigare och bekvämare att verkställa transporter på det sättet än med vanliga smärre fartyg. Då våra förhållanden icke kunna jämföras med dessa stora makters i dylikt hänseende och för öfrigt våra farvatten icke äro lämpliga för sådana stora fartyg, så ligger deruti en fullt tillräcklig anledning för oss att hålla oss till smärre certer.

Hvad den farhågan beträffar, att regeringen skulle börja fartygets byggande, äfven om Svea skulle komma att visa sig mindre duglig, så vill jag på det bestämdaste tillbakavisa en sådan tanke, ty så odugligt kan väl icke något departement här i Sverige vara. Det är dessutom af vigt att icke nu kasta om till något annat system, ty om vid Sveas pröfning någon mindre brist skulle förefinnas å detsamma, så är det min fulla öfvertygelse, att Sjöförsvarsdepartementet vid den nya båtens byggande iakttaga de förändringar, som kunna påkallas eller, om så skulle behövas, helt och hållet afbryta dess byggande, fastän anslag dertill beviljats. Det är endast under denna förutsättning, som jag för min del vill förordna anslaget, och jag anser icke att dylika farhågor böra få väga det minsta i vågskålen vid bemödandet, huruvida vi skola bygga nya pansarbåtar af ifrågavarande cert.

Herr Hedlund anmärkte äfven att regeringen icke tänkt på att tillräckligt förstärka minförsvaret och uppläste i sammanhang dermed en tidningsartikel, enligt hvilken detta måste stödja sig på antingen kustbefästningar eller pansarfartyg. Hvad kustbefästningar beträffar, så har det varit en fråga, som sedan mycket lång tid tillbaka diskuterats inom militära kretsar, och hafva militärerna dervid kommit till en ganska bestämd öfvertygelse. Frågan behöfver därför icke ånyo tagas upp. Vår långsträckta kust skulle fordra ett så oerhördt stort antal befästningar, att ett sådant system blefve ytterst dyrbart, och deras armerande och förseende med besättningar och förråd skulle också blifva mycket kostbart.

Ett för hela landet utfördt system af kustbefästningar innebär i sig derjemte en ytterligt stor militärisk svaghet, ty antag blott, att fienden på ett eller två ställen bryter sig igenom, han behöfver icke mera, så stå alla de öfriga kustbefästningarna utan gagn och komma således ej vid försvaret till någon nytta. Sjelfva idén att förlägga försvaret till kusterna och hindra fienden att intränga i landet, delar jag fullkomligt med Herr Hedlund, blott med den skilnaden att jag vill göra befästningarna flytande och således i form af krigsfartyg, hvarigenom vi bland annat vinna den fördelen, att de först och främst kunna transporteras dit, der de bäst behövas. Vidare uppstår den fördelen att de *allesammans* verkligen kunna komma till användning vid landets försvar, hvarjemte jag med dem kan skydda vår handel och sjöfart samt hindra en blockad, hvilket icke är möjligt med några

landtbefästningar. Dock medgifver jag, att det finnes flera inlopp *Anslag till en pansarbåt.* än Stockholms och Karlskronas, som behöfva stärkas med befästningar, i främsta rummet Göteborgs. Det skulle vara nyttigt i flera afseenden för hamnens och traktens försvar och skulle i hög grad stärka äfven försvaret till sjös på vestkusten, emedan våra krigsfartyg der hade en hamn att vid behof taga sin tillflykt till. Men icke är saken hjälpt dermed att Göteborg befästes. Äfven Varberg, Halmstad, Malmö, Ystad, Oskarshamn, Gefle, Sundsvall och många flere punkter behöfde befästas, och ensamt dessa de viktigaste punkterna skulle kräfva så högst betydliga anslag af staten, att de skulle långt öfverskrida kostnaden för några pansarfartyg. Om jag tänker mig, att vi endast kunde skaffa oss 20 stycken sådana som Svea samt ett tillräckligt antal minbåtar till dem, så skulle Sveriges sjöförsvar vara ganska väl tillgodosedt. Hela denna affär går icke till 60 millioner kronor. Detta är en mycket stor summa, i synnerhet när man tager den på en gång. Men vi böra besinna, att 60 millioner icke är mera än ungefär hvad vi på två år lägga ut för vårt landtförsvar, som dock af alla fackmän och militärer är förklaradt vara alldeles odugligt och otillräckligt. Ar det icke en tröstlös tanke att veta, att vi uppföra så oerhörda summor till något, som är odugligt och för hvilket vi icke hafva råd eller ens vilja att göra de uppofringar, som skulle behövas för att få det dugligt. När generalstaben år 1875 framlade sitt arméförslag, var detta baserad på ett års garnisonstjänst för de värnpliktige. Det afslogs, emedan det var för dyrbart och för mycket tryckande. Dock ansågo snart sagdt alla militärer, att ett års öfningar voro alldeles för korta, men en stor del af dem förordade det likväl under förhoppning, att det blott skulle vara en början till en blifvande två- eller treårig garnisonstjänst, liksom i Tyskland. Då vi nu i Sverige sannolikt endast komma till 60 eller kanske 70 dagars beväringsofningar, så måste man väl inse, att det fordras en flotta, som åtminstone uppehåller fienden så mycket, att beväringen får tid att samlas och något öfvas, och att de penningar, som dertill användas, blifva väl använda för försvaret sedt i det stora hela.

Jag vill nu vända mig särskildt till sparsamhetsvännerna inom Riksdagen, hvilka alltid vilja säga nej, när det är fråga om penningar. De måtte väl dock erkänna, att Karl XI, som af folket fått namnet »rikshushållaren», var en sparsam konung. Jag vill läsa upp en del af ett hans bref af den 26 Februari 1680: »Att för rikets tjänst *intet* var angelägnare än att verket vid amiralitetet med nit och allvar fortsattes, och skulle anordningarna för amiralitetet näst efter dem för hofstaten hafva företräde *framför alla andra anordningar.*» Redan 1686 hade Sverige också 30 linieskepp och 10 fregatter samt smärre fartyg. Man talar om, att han äfven organiserade landtförsvaret, men det gjorde han på det sättet, att han betydligt nedsatte dess krafter just genom indelningsverkets införande. De föregående mera krigiska konungarne Gustaf Adolf

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

och Carl X hade icke velat antaga det redan förut föreslagna indelningsverket, emedan det skulle fixerat arméns styrka till ett måttligt belopp, hvilket genom utskrifningarna under deras tid var *obergränsadt*, utan det var först den fredlige Carl XI som gjorde det. Deremot offrade han oerhörda summor på sjöförsvaret, och detta af rena sparsamhetsskäl, ty han ville spara folkets och med detsamma äfven statens krafter, samt för öfrigt lefva i fred med den öfriga världen.

Om vi nu särskildt se på detta anslag till pansarfartyg och i allmänhet anslagen till sjöförsvarmaterielen, så finner man, att beviljandet af anslag till dessa ändamål icke trycker en enda menniska i hela Sveriges rike. I olikhet med landtförsvaret, ökar det icke befolkningens bördor på ringaste sätt. Man kan säga, att vi bygga af det lilla öfverflöd, som vi mycket väl kunna undvara af statsmedel, det är icke fråga om något annat, och i samma mån, som vi bygga dessa fartyg och stärka sjöförsvaret, kunna vi med verkliga skäl afböja alla för stora kraf från landtförsvaret.

Det har sagts någon gång, att under en stark ifran för sjöförsvaret skulle i tysthet dölja sig ett motstånd mot grundskatternas och indelningsverkets afskrifning. Visserligen kan ett betydligare stärkande af sjöförsvaret möjliggöra bibehållandet af indelningsverket. Men då en sådan tanke endast kan stöda sig derpå, att man, ju mera sjöförsvaret stärkes, kunde ställa mindre fordringar på landtförsvaret, så underlättar sjöförsvarets stärkande, *precis af samma skäl*, kanske ännu mera deras sträfvanden, som önska landtförsvarets ordnande på billigare grunder.

Det är af en föregående talare redan nämnt, att genom bifall till den Kongl. propositionen beredas arbetstillfällen åt ganska många, som nu äro i saknad deraf. Förhållandet med åtgärder till flottans stärkande är nemligen i allmänhet det, att i stället för att tynga på näringarna och industrien, så befordra de dessa i stället. Så inträffar äfven i detta fall. Här voro många protektionister inom Riksdagen, som ville, att staten skulle göra stora uppförringar för att åstadkomma ett rälvälsverk för jernvägarnes räkning. Jag säger intet derom, men frågar, om det icke nu vore lika lämpligt att visa intresse för våra näringar. Vore det icke vida bättre att anslå penningar till några starka fartyg och på det sättet uppmuntra industrien, ty då hade staten någon valuta för sina uppförringar, hvilket den deremot icke finge genom att anlägga ett välsverk; tvärt om åsamkade sig staten derigenom betydliga uppförringar genom att för framtiden nödgas köpa dyrare räls än hvad behöfligt vore.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i

ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

9—13 punkterna.

Biföllos.

14 punkten.

Friherre Leijonhufvud: Denna sak är af mycket liten vikt. Om Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt bifalles eller afslås, är egentligen icke af någon betydelse; ty det gäller endast, att, om det skulle uppstå öfverskott på anslaget till ett fartyg, Kongl. Maj:t skulle få använda detta öfverskott till att fylla en möjligen blifvande brist i anslaget till något annat fartyg. Detta har Stats-Utskottet afstyrkt. Men, som sagdt, hela saken är af obetydlig vikt, ty om Kongl. Maj:t efteråt skulle begära, att ett öfverskott finge sålunda användas, skulle denna begäran säkerligen bifallas, såsom äfven Utskottet säger. Jag vill derföre icke göra något yrkande utan endast begagna tillfället att konstatera, huru omöjligt det är för Kongl. Maj:t att taga medel från ett anslag för att använda till ett annat ändamål. När Kongl. Maj:t icke ens får taga af besparingarna på ett pansarfartyg för att dermed fylla bristen i ett anslag till t. ex. en minbåt, huru skulle det då vara möjligt att, såsom det påstods under diskussionen om fjerde hufvudtiteln, taga utaf anslaget till värfvade arméns underhåll för att sätta upp nya trupper?

Jag har blott velat framhålla detta karakteristiska drag hos en del af Riksdagens ledamöter. Att jag för min del ogillar denna allt för stora sönderdelning af anslagen, det behöfver jag knappt tillägga.

Friherre von Kræmer: Då den föregående ärade talaren icke gjort något yrkande, kan jag fatta mig mycket kort, men vill dock yttra några ord till försvar för Stats-Utskottet.

Om vi blott jemföra nu förevarande 14:de punkt med den närmast föregående, den 13:de, så hafva vi den bästa illustration på nyttan af den föreskrift, som Stats-Utskottet velat föreslå. I 13:de punkten disponerade vi öfver 127,000 kronor, som genom billigare pris med flera omständigheter besparats å anslaget till två minbåtar; dessa penningar finnas nu qvar och för dem få vi ytterligare en minbåt. Hade åter detta öfverskott fått användas så, som Kongl. Maj:t föreslagit i 14:de punkten och såsom Friherre Leijonhufvud förordat, torde det vara mycket osäkert, huru vida det nu varit disponibelt. Dessutom bör det väl icke kunna förnekas, att det är

Om användan-
det af eventuelt
öfverskott å
anslag till
fartyg.
(Forts.)

rigtigast och lämpligast, att hvarje anslag redovisas för sig, hvar-
igenom anledningar till misstag och anmärkningar undvikas. Jag
anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hedlund: Jag har förut uttalat den meningen, att vår
statsreglering är allt för mycket specificerad. Regeringens händer
bindas allt för mycket derigenom, att Riksdagen anvisar t. ex.
1,175 kronor till ett ändamål och så en annan summa i brutet tal
till ett annat närbeslägtadt ändamål, hvarefter båda anslagen skola
redovisas hvar för sig, och det som blir öfver på ena hållet, får
icke användas på det andra. Det är ett kryddskåpssystem, som jag
icke kan vilja vara med om, när det gäller statsverket, ja icke ens
på det mindre kommunala området.

Nu har Kongl. Maj:t ingenting annat begärt, än att det öfver-
skott, som kan uppkomma i anslaget till ett eller flera fartyg, måtte
få användas till betäckande af möjligen uppkommande brist i an-
slaget till ett eller flera andra fartyg. Jag kan således icke förstå
hvad den ärade talare, som sist yttrade sig, menade, när han sade,
att man icke skulle kunnat använda de under 13 punkten inbe-
sparade 127,000 kronor till byggandet af en ytterligare minbåt, om
Kongl. Maj:t haft Riksdagens medgifvande att, på sätt nu i denna
punkt ifrågasättes, disponera dylika besparingar. Jag skulle vilja
sträcka Kongl. Maj:ts befogenhet utöfver hvad nu föreslagits, så att,
om öfverskott uppstår å anslaget till ett eller flere fartyg, Kongl.
Maj:t skulle kunna använda detta till något annat flottans dermed
beslägtade behof.

För min del får jag således, i fullständig öfverensstämmelse med
min förut uttalade uppfattning om budgetens uppställning, yrka bi-
fall till Kongl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Tal-
mannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först
på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan
på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda fram-
ställning, samt förklarade sig finna den senare propositionen med
öfvervägande ja besvarad.

Friherre von Kræmer begärde votering, i anledning hvaraf upp-
sattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande
lydelse:

Den, som bifaller 14 punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o
9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten och bifalles Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—31;

Nej—49.

15 och 16 punkterna.

Biföllos.

17 punkten.

Friherre Leijonhufvud: Kongl. Maj:t har här begärt ett extra anslag för år 1887 af 23,885 kronor 75 öre till aflöning åt mintillverkningspersonalen. Förhöjningen af det för detta ändamål förut uppförda anslaget har skett, därför att en specialist ansetts behöflig för skötande af minväsendet, som är en ganska viktig och ömtålig sak och vid oförsigtigt handhavande har kostat många lifvet. Detta belopp har emellertid af Stats-Utskottet blifvit nedsatt till hvad det förut var, eller 19,885 kronor 75 öre. Då jag är öfvertygad, att en särskild fackman för det ifrågavarande ändamålet är behöflig, och då, hvad den tillämnade minör-corpsen vidkommer, som skall bestå af officerare, underofficerare och manskap, någon sådan person, som af Kongl. Maj:t nu afses, icke lär skola der anställas, så får jag, för min del, anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

*Anslag för
mintillverk-
ningspersona-
lens aflöning.*

Friherre Klinckowström: Jag har blott två ord att säga såsom skäl för mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag. Jag kan så mycket hellre inskränka mig dertill, som denna oupphörliga begäran om ökade anslag, för att vederbörande skola uppfylla sina pligter, för mig är alldeles ofattlig. Här är nu blott fråga om den tillfälliga tillsynen öfver minattiraljerna. Men när, på sätt Utskottet omförmäler, en särskild minör-corps framdeles skall inrättas, då blir troligen äfven denna tillsyn behörigen tillgodosedd. Att nu blott för denna tillfälliga tid, som jag hoppas icke må blifva allt för lång, öka ett anslag, som har varit å extra stat uppfördt, och ansetts tillräckligt, kan jag icke vara med om, och får därför anhålla, att Stats-Utskottets förslag i denna punkt måtte af Kammaren godkännas.

Friherre von Kræmer: Jag skall blott anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. I det afseendet skiljer jag mig icke från den förste talaren. Men det skulle icke förundra mig, om en eller

Anslag för
mintillverk-
ningspersona-
lens aflöning.
(Forts.)

annan här motsätter sig det begärda anslaget på grund af ofullständiga upplysningar. Med afseende å femte hufvudtiteln har nemligen på de senare åren det bruket allt mera gjort sig gällande, att i en bilaga sammanföra temligen olikartade ämnen. Så t. ex. äro under titeln minväsendet här sammanförda artiklarne 16—19 i Kongl. Maj:ts proposition, (sid. 32—34). Detta försvårar icke så litet öfverskådligheten af framställningen. Här står t. ex. på sid. 34 i Kongl. Maj:ts proposition framställningen om mintillverkningspersonalens aflöning, så väl åt den ordinarie personalen som åt en extra ingenjör, och så kommer i slutet, utan någon vidare utredning, »äfvensom att derjemte till minväsendets utveckling måtte anvisas 15,000 kronor». Än vida värre är det med afdelningen »Fartygsmateriel», som skall utgöra bilaga till icke mindre än 6 högst viktiga och klar belysning behöfvande punkter i Kongl. Maj:ts proposition, punkterna 9—16. Jag har icke kunnat underlåta att göra denna anmärkning, emedan jag hoppas att dermed möjligen uträtta något godt; jag hoppas nemligen, att, sedan uppmärksamheten blifvit väckt härpå, man skall återgå till det gamla sättet, så att man återfinner hufvudtitelns hänvisande siffror på deras rätta ställen i bilagorna hvar för sig och ej partivis. Ut i skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1880 omnämnde Riksdagen, huru som »hos Riksdagen har framhållits önskvärdheten af en öfverskådlig uppställning af Eders Kongl. Maj:ts statsverksproposition med tillhörande bilagor, och att de särskilda punkterna i propositionen kunde förses med hänvisningar till statsrådsprotokollet». Så har också, som bekant, skett allt sedan dess, och sker så på de andra hufvudtitlarne. Det synes mig att man deremot i 5:te hufvudtitelns bilagor börjat på de sista par åren gå i alldeles motsatt riktning, då man på detta sätt sammanför hela mängder af propositionens siffror på ett ställe i bilagorna, hvarjemte derefter belysningarna af de olikartade ämnena äro blandade styckvis om hvarandra i den fortlöpande framställningen.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

18—21 punkterna.

Biföllos.

Föredrogos å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 23 och 24 innevarande Mars bordlagda utlåtanden:

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättning under år 1887 af arbetena på nya kasernetablissemant för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.;

N:o 34, i anledning af väckt motion om förändring i tiden för arrendeafgifternas erläggande för kronans utarrenderade egendomar;

N:o 35, i anledning af väckta förslag om försäljning af åtskilda kronans egendomar;

N:o 36, i anledning af väckt motion om upphörande af den rusthållare vid Kongl. Andra lifgrenadierregementet åliggande skyldighet att bekosta exercisammunitiön;

N:o 37, i anledning af väckt motion om afskrifning af en del af kyrkotionden i provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän samt beviljande af ett extra anslag för sådant ändamål af 20,000 kronor, att utgå under år 1887; och

N:o 38, i anledning af väckt motion om nedsättning i den afgäld, som påförts till kungsgårdar i Skåne hofveriskyldiga hemman.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda memorial N:o 9, i anledning af återremiss af 1:sta punkten i Utskottets betänkande N:o 7 angående allmänna bevillningen. *Ifrågasatt ändring af bevillningsförordningens § 10 mom. 4 f).*

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Då föreliggande fråga senast förevar i denna Kammare, behagade Kammaren på af mig framställt yrkande, hvilket understöddes af Herr vice Talmanen, återförvisa ärendet till Bevillnings-Utskottet. Samma yrkande gjordes äfven i Andra Kammaren, men låg vid anställd omröstning under, dock endast med ett par röster. Bevillnings-Utskottet har således icke haft annat att göra än hemställa, att denna Kammare ville i saken fatta beslut.

På de skäl, hvilka jag anförde för återremiss, tager jag mig nu friheten yrka afslag på hvad Bevillnings-Utskottet i denna punkt hemställt. När ärendet första gången förevar, sökte jag visa *dels* att den motion, som föranlett Bevillnings-Utskottets förslag om ändring i gällande bevillningsförordning, var af ett vida inskränktare syfte än hvad Utskottet hade hemställt, och *dels* att Bevillnings-Utskottets förslag i sjelfva verket innebar en stor obillighet. Redan bevillningsstadgan af den 15 Oktober 1880 bestämde, att vid uppskattning af inkomst af kapital och arbete fick afdrag ske för vissa utgifter, deribland »kostnader för sådana *anbefalda* tjänsteresor, för hvilka ersättning icke vore särskildt anvisad». När fråga sedermera blef om omarbetning af bevillningsstadgan, anmärkte Kammarrätten, att »*anbefalda*» tjänsteresor i sjelfva verket vore för mycket sagdt,

*Ifrågasatt an-
dring af bevill-
ningsförord-
ningens § 10
mom. 4 f).*

(Forts.)

i ty att hvarje tjänsteresa vore anbefald. På denna grund uteslöts ordet »anbefalda» ur nu gällande förordning. Men jag kan intyga, att äfven med den lydelse, som bevillningsförordningen af den 15 Oktober 1880 hade, beviljades städse vid bevillningstaxering tjänstemän afdrag för de kostnader, som de visade sig hafva måst vidkännas för tjänsteresor. Bevillnings-Utskottet förmenar nu, att först genom borttagande af ordet »anbefalda» en felaktig tolkning af hvad lagstiftaren menat har uppkommit, och håller före, att det skall hjälpas genom att insätta orden »särskildt anbefalda tjänsteresor», emedan det endast skulle vara för sådana, som man skulle få till afdrag beräkna resekostnader. Detta tror jag är alldeles felaktigt. Ty anbefald tjänsteresa kan lika väl den resa sägas vara, som är ålagd genom instruktionen, som den, hvilken måste företagas på grund af särskild befallning från öfverordnad myndighet. Öfver hufvud är det just för sådana anbefalda tjänsteresor som, enligt den i ämnet gällande författning af år 1863, särskild ersättning är anvisad. Jag påvisade förra gången, huru som tjänstemän finnas, hvilka årligen måste göra vidsträckta resor inom sina distrikt, såsom till exempel kronofogdarne, hvilka måste resa sitt fögderi igenom för att tjänstgöra vid taxeringsförrättningarna och verkställa uppbörden, samt häradsskrifvarne, hvilka likaledes måste resa för att närvara vid taxeringsförrättningar och förrätta mantalsskrifningar samt kontrollera uppbörden. Om nu en lönereglering uppgöres på det sätt, att tjänstemännen få af lönen bekosta sina tjänsteresor, det må så vara. Men det vore väl i högsta grad obilligt, om den del af lönen, som utgifves för bestridande af tjänsteresorna, skulle beräknas såsom en inkomst, för hvilken tjensteinnehafvaren skall skatta. Det är följaktligen både billigt och rättvist, att afdrag vid uppskattning af inkomst göres för den del af lönen, som åtgår till tjänsteresorna. Något missbruk kan icke gerna ega rum, då både beskattningsnämnderna i orterna och Kammarrätten i Stockholm fordra specifika uppgifter på beskaffenheten och längden af de tjänsteresor, på grund hvaraf afdrag får ske. Ovilkorligen kommer, såsom Herr vice Talmannen förra gången påpekade, obilligheten i Utskottets förslag att ännu mera göra sig gällande, när fråga blir om tjänstemännens resor i Norrland, der afstånden äro mycket större. Äfvenledes framträder tydligt denna obillighet och orättvisa, om man jemför kronofogdarne och häradsskrifvarne med motsvarande tjänstemän i Stockholm, der dessa icke få vidkännas några utgifter för uppfyllande af sina tjensteuppdrag, då deremot de förra i sina orter måste göra vidlyftiga resor. Jag tror mig sålunda hafva visat obilligheten af den föreslagna förändringen, och att det därför förefinnes skäl för att bibehålla det nu gällande stadgandet.

Jag anmärkte vidare mot Bevillnings-Utskottets förslag, att den motion, som hade föranlett dess hemställan, vore af ett mycket inskränktare syfte, än hvad Utskottets förslag innebar. Motionären har nemligen förmenat, att prestmän, hvilka äro försedda med bo-

ställen och egna dragare, icke skola vara berättigade till ersättning för med dessa dragare verkställda resor till gudstjensten, kyrkostämmor, kyrko- och skolråds sammanträden med mera. Jag tror, att motionären i viss mån har rätt härutinnan. Men man har icke heller, så vidt jag vet, lyssnat till dylika anspråk, om de någon gång framkommit, utan man har tvärtom alltid åtminstone i mitt län afvisat dem. Jag kan således icke finna, att sådana obehöriga anspråk böra föranleda till en obehöflig ändring i bevillningsförordningen. Då nu ingen ändring kan ske genom en återförvisning af ärendet, yrkar jag, trots det berättigade, som kan ligga i motionärens framställning, afslag på Bevillnings-Utskottets ändringsförslag. Vid en kommande Riksdag torde det blifva tillfälle, om så finnes nödvändigt, att motverka en sådan tillämpning af bevillningsförordningen, att prester och tjänstemän af samma ställning som prester för resor inom sina kommuner med egna dragare få beräkna afdrag. Jag yrkar afslag.

Ifrågasatt ändring af bevillningsförordningens § 10 mom 4 f).

(Forts.)

Herr Forssell, Hans: Jag vill icke mycket tvista med den siste ärade talaren om den ifrågavarande punkten eller skarpt bestrida tillgodonjutandet af de förmåner, som möjligen kunna tillvinnas landsstatens tjänstemän. Men jag vill dock framkasta den frågan; om det efter den nu gällande bestämmelsen är så alldeles gifvet, att kronofogdar och länsmän eller andra landsstatens tjänstemän måste åtnjuta ersättning för de tjänsteresor, hvilka de af egna medel bestrida, hvaruti skulle då hindret ligga för presterna att också åtnjuta afdrag för de kostnader, de ådraga sig genom resor i och för sina embetspligters uppfyllande? Enligt mitt fömenande är den konsekvens, som blifvit dragen af detta moment i dess nuvarande lydelse, riktig och kan man icke hindra presterna från att taga ersättning för sina resor till och från kyrkan, på sockenbud eller husförhör, om man erkänner samma grundsats äfven för landsstatens tjänstemän. Hvad Utskottets ändringsförslag beträffar, måste jag vidhålla, att det egentligen icke innebär något annat än en återgång till hvad som var stadgadt före sista bevillningsförordningen. I den förra förordningen stod nemligen, såsom den siste talaren anförde, att afdrag skulle få ske för kostnader för sådana »anbefalda» tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad. Då gjordes den anmärkningen, att detta stadgande kunde föranleda tvektighet, emedan i sjelfva verket hvarje tjänsteresa vore anbefald. Deraf drogs åter den slutsatsen, att, till förekommande af sådan tvektighet, ordet »anbefalda» borde *uteslutas*. Sedan det var gjordt, var gärdet upprifvet, och man begärde naturligtvis afdrag för *alla* tjänsteresor utan undantag. Men enligt mitt fömenande var sjelfva åtgärden något förhastad. Ordet »anbefalda» hade efter min tro verkligen den *meningen*, att afdrag skulle medgifvas endast för *sådana* tjänsteresor, som varit anbefalda af högre myndighet och icke inginge uti den ordinarie tjänstgöringen, utan tillkommit såsom

Ifrågasatt ändring af bevillningsförelöpnings § 10 mom. 4 f).
(Forts.)

särskildt onus och för hvilka icke ersättning blifvit särskildt anvisad. Det är med hänsyn härtill som Bevillnings-Utskottet nu tillåtit sig korrigera stadgandet och gifva det en efter Utskottets uppfattning riktig mening genom att återställa det forna tillägget *anbefalda* förtydligadt genom ordet *särskildt*, för att tydligen framhålla, att afdrag får beräknas endast för sådana tjänsteresor, hvilka genom högre myndighets befallning blifvit ålagda tjänsteman utöfver hans ordinarie och vanliga tjänstgöring. Då jag icke ser något bättre och rättigare sätt att få ändring i den nu gällande bestämmelsen än att göra detta förtydligande, så får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen: I öfverensstämmelse med det yttrande, jag gaf vid ärendets föregående föredragning, och som föranledde mig att då yrka på återremiss, har jag nu icke något annat yrkande att göra än om afslag. Det synes mig nemligen i hög grad obilligt, att, då ett betydligt antal tjänstemän hafva ersättning för sina tjänsteresor, och denna ersättning, enligt bevillningsförelöpnings § 10 mom. 4 f), icke beräknas såsom löneinkomst, skulle deremot de tjänstemän, som icke få någon sådan ersättning, nödgas skatta för den del af deras lön, som utgifves för resekostnaders bestridande. I ett fall synes mig undantag böra ega rum, nemligen då tjänstemännen äro försedda med boställen, med afseende på hvilka man har särskildt beräknat, att boställsinnehafvaren skall hafva en eller två hästar. Skulle i fråga om afdrag för resekostnader något misstag ega rum, synas mig inga svårigheter möta att få det rättadt på vanlig administrativ väg; men förr än detta visat sig icke kunna ske, torde det icke vara skäl att göra någon ändring i gällande bestämmelser. En obillig tolkning af författningen kan jag, för min del, ingalunda godkänna såsom grund för en lagförändring, hvarföre jag anhåller om afslag på förevarande ändringsförslag.

Herr Bergström: Jag skall be att få tillägga några ord med afseende på vigten af att göra skilnad emellan hvad som i nu ifrågavarande afseende gäller för prester och för civila tjänstemän. Det har varit regel i svensk rätt, att kyrkoherdar få sjelfva bekosta sina resor i tjänsteärenden. Det var så äfven hvad angår de civila tjänstemännen, till dess 1863 års författning utkom. Den bestämde på Riksdagens anhållan åtskillig ersättning åt civila tjänstemän, när de resa i extra ärenden, och det är — jag vågar vidhålla det — endast sådana resor, som skulle kunna med något fog sägas vara »särskildt anbefalda», och för dem är ersättning anvisad. Jag förnekar betydelsen af särskiljandet mellan »anbefalda» och »särskildt anbefalda» tjänsteresor, och detta från tvenne synpunkter. Jag påstår å ena sidan, att det är obilligt, att en tjänsteman af sin lön skall bekosta hvad som hör till tjänstens skötande. Men om det nu är så, bör det åtminstone icke leda derhän, att hvad han utgifver

för tjenstens skötande, betraktas såsom inkomst, för hvilken han bör skatta. Å andra sidan kan jag väl medgifva, att det kanske är behöfligt att i detta hänseende uti bevillningsförordningen göra skilnad mellan å ena sidan prester, samt å den andra civila och militära tjenstemän (ty 1863 års författning gäller äfven de sistnämnde), emedan hvad ursprungligen, enligt hvad jag nyss nämnde, gällt för prester, gäller än i dag. Emellertid tror jag, just på grund af anmärkta förhållande, att tillämparne af författningen, om än omförmälda skilnad deri ännu icke funnit uttryck, hafva rätt att göra den åtskilnaden och att således icke godkänna anspråk af en prest på afdrag för resor inom hans församling med egna dragare; och jag tror icke, att de blifva godkända. Men jag fordrar att blifva trodd, då jag säger, att, redan innan bevillningsstadgan ändrades till den lydelse, som den fick i 1883 års författning, vägrade man aldrig civila och militära tjenstemän afdrag för kostnader å tjensteresor, vare sig de så kallade »anbefalda» eller »särskildt anbefalda» eller vanliga »tjensteresor», förutsatt nemligen att särskild ersättning derför icke var anvisad. Det kan jag intyga af egen erfarenhet, och mina embetsbröder inom Kammaren lära kunna vitsorda detsamma. Således är hela resonementet i Bevillnings-Utskottets betänkande icke öfverensstämmande med verkligheten. Utskottet förmenar, att den felaktiga lagtillämpningen tillkommit genom den förändrade lydelse, som stadgandet fick i 1883 års förordning eller derigenom att man uteslöt ordet »anbefalda». Men så är ingalunda förhållandet. Detta afdrag för tjensteresor har varit en rätt, som tillerkänts tjenstemännen i alla bevillningsförordningar. Om någon hjälp behöfves mot orättmätiga anspråk från presterna, så bör man framdeles kunna finna på andra utvägar. Jag yrkar afslag.

Ifrågasatt ändring af bevillningsförordningens § 10 mom. 4 f).

(Forts.)

Grefve De la Gardie: I motsats mot den siste ärade talaren får jag för min del anföra att ordet »anbefald» allmänt tolkades så, att afdrag icke lemnades för vanliga tjensteresor. Åtminstone har en annan tolkning icke förekommit inom det län jag tillhör. Några anspråk på afdrag härför hafva icke ens blifvit framställda. Såsom en ledamot af Utskottet förut anført och såsom jag redan yttrade vid ärendets behandling förra gången det förevar, har Bevillnings-Utskottet allenast velat återföra bestämmelsen till hvad den var före 1883, då afdrag för ersättning för vanliga resor ej lemnades. Egenomligt skulle väl i sanning vara, om — sedan nyligen löneregleringar genomförts, som innebära icke oväsentliga förbättringar i tjenstemännens villkor — dessa tillerkändes fördelar på bevillningsbeskattningens område, hvaraf de förut icke varit i åtnjutande. Anspråken i denna rigtning kunna ju gå temligen långt och ännu längre än redan skett. Man kan ju tänka sig att tjenstemän i Stockholm äfven skulle begära afdrag för resor i spårvagn eller droska från sin bostad till embetslokalen. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

*Ifrågasatt an-
dring af bevill-
ningsförord-
ningens § 10
mom. 4 f).*

(Forts.)

Herr Stråle, Wilhelm: Så vidt jag, såsom mångårig ledamot af beskattningsnämnder, kan erinra mig, har aldrig något anspråk på afdrag för ersättning för vanliga tjänsteresor blifvit underkändt. Jag instämmer således med dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Bevillnings-Utskottet i 1:sta punkten af sitt betänkande N:o 7 hemställt och sedan på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om användan-
det af Riks-
bankens vinst
för år 1885.*

Föredrogs å nyo Banko-Utskottets den 23 och 24 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af återförvisning af 1:sta punkten af Utskottets memorial N:o 4 i fråga om användandet af Riksbankens vinst för år 1885.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Då detta ärende förra gången inför Kammaren föredrogs, uttalade jag såsom min uppfattning att, när man ville komma till det slut, hvartill Banko-Utskottet här kommit, då det förordat att hela bankovinsten skulle reserveras för bankens ändamål, det icke vore lämpligt att fatta ett sådant beslut vid den tidpunkt, som då var inne. Sedan dess hafva visserligen ett par veckor förflutit, men i förevarande hänseende hafva omständigheterna icke derunder ändrat sig så, att Kammaren nu eger bättre tillfälle att bedöma de förhållanden, som böra ligga till grund för ett så beskaffadt beslut, som Utskottet föreslagit. Då jag förra gången yttrade mig, erkände jag att, då Utskottet vid detta tillfälle motiverat ett afvikande från den under de senare åren följda praxis dermed, att det för denna gång förestode omfattande byggnadsföretag för riksbankens räkning för hvilkas utförande de nödiga medlen icke borde dragas ur bankens allmänna rörelse, så kunde väl med en sådan motivering förevarande hemställan möjligen betraktas såsom ett mindre betänkligt prejudikat för framtiden. Det skulle nemligen efter min åsigt vara högst olämpligt om Riksdagen skulle vilja inslå på den vägen, att man för framtiden skulle förmäna statsverket *allt* bidrag af bankovinsten. Jag medgaf äfven att det med hänsyn till statsverkets nuvarande ställning möjligen för denna gång låte sig göra att reservera en något större andel än under de senaste åren plägat ske för Riksbankens egna ändamål. Men det vågar jag påstå, att det ännu är för tidigt att bedöma, huruvida en så stor inkomstpost som 1,300,000 kronor kan i sin helhet ur budgeten uteslutas. Riksdagen har ännu icke genom några definitiva beslut gjort sådana inskränkningar i den af Kongl. Maj:t framlagda budgeten, att en så betydlig post å inkomstsidan kan utan vidare utstrykas. Det är derföre och då man för närva-

rande har att välja allenast mellan Kongl. Maj:ts proposition och Banko-Utskottets förslag, mellan att låta halfva bankovinsten ingå till statsverket eller att helt och hållet utesluta bankovinsten från statsverkets tillgångar, som jag icke kan tillstyrka Kammaren att för närvarande fatta beslut i enlighet med Banko-Utskottets hemställan, utan tillåter mig att förorda Kongl. Maj:ts proposition.

Om användandet af Riksbankens vinst för år 1885.
(Forts.)

Herr Törneblad: Då bankofullmäktige i detta ärende haft tillfälle att uttala sin åsigt, men Banko-Utskottets här gjorda hemställan är afvikande från denna fullmäktiges åsigt, har jag ansett det vara min pligt att lemna en närmare redogörelse för de skäl, hvarpå fullmäktige stödt sin mening, att förfarandet vid denna riksdag kunde blifva i det närmaste liknande det, som under en tid af omkring tio år iakttagits. Detta har icke skett af något förbiseende af vigten för riksbanken att erhålla tillräckligt kapital, utan hufvudsakligen med afseende derpå, att det för riksbankens lugna och jemna utveckling måste vara fördelaktigare att kunna med säkerhet påräkna en i det närmaste bestämd qvot af den årliga bankovinsten, än att ryckvis erhålla en än större och än mindre vinstandel. I afseende derpå tillåter jag mig att ur Banko-Utskottets utlåtande N:o 6 vid 1875 års riksdag meddela några siffror, som visa, huru det i sjelfva verket vexlat i afseende på användandet af riksbankens vinst mellan statsverket och banken. Så visar sig att 1867 riksbankens vinst hel och hållen gick till statsverket, att återigen 1868 banken erhöll en del, men en mycket obetydlig del af vinsten, nemligen i rundt tal 31,000 kronor, under det att statsverket erhöll en och en half million, och att äfven för åren 1869 och 1870 bankens andel var högst liten, hvaremot för åren 1871 och 1872 statsverket icke erhöll någonting, medan riksbanken erhöll ungefär en och en half million. Af dessa siffror framgår, att det rådt en osäkerhet i afseende på vinstens fördelning, som också den tidens riksdagshistoria visar. Vid 1875 års riksdag reglerades denna fördelning af bankovinsten så, att statsverket och riksbanken skulle erhålla ungefär hälften hvar, ett förhållande, som derefter fortfarit.

Nu är det sant, att i detta särskilda afseende, Banko-Utskottet anført, att stora byggnadsföretag förestode för bankens räkning, och detta har ingalunda varit för fullmäktige obekant, ehuru de likväl icke ansett sig kunna göra anspråk på större andel af bankovinsten med särskildt afseende derpå, att det förut varit anvisadt en annan väg för vidtagande af den, såsom man vågar hoppas, snart förestående nybyggnaden för riksbankens hufvudkontor, ty, hvad byggnaderna för kontoren i Göteborg och Malmö beträffar, är summan så obetydlig, att den icke kan spela någon rol i fråga om bankovinstens användning. Summan för dessa båda nybyggnader uppgår till omkring 300,000 kronor, hvilket, fördeladt på två år, naturligen icke ens tillnärmelsevis kan utöfva något inflytande i afseende på hela vinstens användning. Jag syftar härvid på det betänkande,

*Om användan-
det af Riks-
bankens vinst
för år 1885.*

(Forts.)

som af Banko-Utskottet afgafs vid 1881 års riksdag, der det heter på följande sätt: »Såsom riksbankens skuld bokfördes vid slutet af nästlidna år (1880) ej mindre än 1,553,602 kronor 59 öre för inlösen af utgifna, men ännu icke till inlösen företedda bankosedlar. Då dessa utgöras hufvudsakligen af sedlar å lägre valörer, hvilka under tidernas lopp sannolikt blifvit förstörda eller eljest förkommit, torde den del af förenämnda skuldbelopp, som öfverskjuter köpeskillingen, med allt skäl kunna antagas tillräcklig att inlösa de bankosedlar, hvilka verkligen finnas utelöpande och blifva till inlösen företedda. Beloppet af inlösta bankosedlar har för de sista fem åren 1876—1880 utgjort respektive kronor 37,987: 50, 9,162: 50, 8,475: —, 10,656: 25 och 3,981: 25, gifvande ett medeltal för år af kronor 14,052: 50, med ledning hvaraf återstoden omkring 350,000 kronor, skulle räcka till år 1906, efter hvilken tid troligen ej många dylika sedlar återstå att inlösa.» Utskottet föreslog därför, »att i den mån förenämnda belopp af 1,200,000 kronor kommer att af riksbankens medel utbetalas, de till inlösen af sedlarne å bankomynts valör bokförda belopp minskas med hvad som å nyss berörda 1,200,000 kronor utbetalas» med mera.

Sedan den tiden har ett ytterligare skäl tillkommit att för bankbyggnaden använda just den metoden att föra de icke inlösta bankosedlarne till hela deras belopp inom linien, därför att på senaste tiden och således det efter 1881 års riksdag bestämts, att riksbankens hus, som förut icke upptogs, skulle föras inom linien. Det kan icke finnas något lämpligare sätt än att, om man bygger ett nytt bankhus, föra inom linien resten af denna skuld, som till största delen är att betrakta såsom fiktiv, alldenstund dessa sedlar till högst ringa belopp företes till inlösen. Var detta skälet vid 1881 års riksdag, så är det så mycket större skäl nu, då det beslutits, att bankens hus skola föras inom linien och således det ena fullständigt täcker det andra.

Hvad för öfrigt beträffar möjligheten att åstadkomma en bankbyggnad på det ena eller andra sättet, tillåter jag mig uppläsa några ord ur en reservation afgifven till 1874 års Banko-Utskott af sex ledamöter från Andra Kammaren, hvilken reservation sedan blef Riksdagens beslut efter gemensam votering. Det säges der, bland annat, angående ett tillfälligt öferskott, som öfversteg beräknad summa: »Ett sådant torde böra i riksbanken bibehållas och läggas till bankens reserverade medel till framtida förfogande och detta dels med hänsyn till att riksbanken inom kort måste komma att vidkännas betydliga utgifter för att erhålla en ändamålsenlig, beqväm och fullt betryggande lokal» o. s. v. Detta skrefs 1874 och med afseende derpå blef en större del af bankovinsten än annars af riksdagen förd till bankens reserverade medel. Nu skriva vi 1886. Det är således 12 år sedan den förhoppning uttalades, att bankhuset skulle komma att ombyggas. Den har ännu icke gått i verkställighet, och beror det endast på användningen af bankovinsten i år, huru vida dessa

förespeglingar blifva en verklighet eller icke, så tror jag ej, att någon skulle tveka att tillstyrka, det bankovinsten i dess helhet skulle användas för bankens räkning; men då så icke är förhållandet och saken torde komma att kräfva flera år, föreställer jag mig, att bankofullmäktige icke på något sätt missvårdat bankens intresse, då de slutit sig till Kongl. Maj:ts proposition om användande af ungefär halfva bankovinsten för statens ändamål. Att statens ändamål i det fallet blifvit erkända såsom berättigade, framgår äfven deraf, att i den reservation, som afgafs till 1875 års Banko-Utskotts betänkande och hvilken sedermera vann Riksdagens bifall, det nämnes bland annat: »Det är i sin ordning att staten erhåller någon utdelning å sina i riksbanken fästa fonder», en uppfattning, som äfven framgår af sjelfva bankoreglementets början. Detta har jag velat säga för att visa, att fullmäktige icke på något sätt velat i detta fall minska möjligheten för riksbanken att betrygga sin ställning, utan att fullmäktige dervid utgått från den praxis, som gjort sig gällande, och från den uppfattningen, att det, för närvarande äfven med afseende å bankbyggnaden, icke förefinnes något oafvisligt behof att ytterligare stärka riksbankens fonder.

Slutligen ber jag få anmärka att riksbankens kapitalfond är så stor, att den till och med stiger öfver den normala sedelutgifningen, under det att de engelska, tyska, franska, danska och norska bankernas grundfonder i bästa fall icke gå till mer än omkring 57 procent af sedelutgifningen. Vår grundfond, som är 40 millioner, reservfonden oberäknad, går till något öfver den vanliga sedelutgifningen, hvilken jag kan beräkna till omkring 36 millioner. Men det är klart, att, om Riksdagen beslutar att anslå någon större del af vinsten än vanligt till banken, så skall det vara fullmäktiges pligt och omsorg att söka förränta den på bästa möjliga sätt. Riksdagen eger ju afgöra denna fråga och jag skall icke tillåta mig något yrkande i ämnet. Jag har endast velat klargöra bankofullmäktiges ställning i frågan, och särskildt vill jag betona, att det icke varit något bristande intresse för bankens säkerhet eller utveckling, som föranlett det yttrande, fullmäktige afgifvit.

Friherre Klinekowström: När den nu ånyo föredragna frågan senast var före i denna Kammare och Kammaren då beslöt, att den skulle återremitteras, yttrade jag på några uppgifna skäl, att det vore bäst, om Kammaren biföll hvad Banko-Utskottet nära nog enhälligt föreslagit Riksdagen. Statsministern förordade då den återremiss, som äfven blef beslutad. Nu återkommer frågan och nu måste denna Kammare fatta sitt beslut. — Sedan frågan senast var före, har situationen så till vida ändrats, att Andra Kammaren, om jag minnes rätt, utan votering, beslutit, det hela bankovinsten skall reserveras till framtida behof för riksbanken. Jag finner det högst nödvändigt, att under nuvarande förhållanden riksbankens fonder stärkas mer än hittills skett för att möta de behof, Riksdagen möj-

*Om användan-
det af Riks-
bankens vinst
för år 1885.
(Forts.)*

*Om användan-
det af Riks-
bankens vinst
för år 1885.*

(Forts.)

ligen kan uppställa. Bland dessa anser jag troligt, att indragningen af de enskilda bankernas 10 kronesedlar kommer att spela en betydande rol. Visserligen har regeringen inkommit med förslag om att de enskilda bankerna ännu skulle under vissa villkor få fortsätta med utgifvande af tiokronesedlar, men jag behöfver icke vara någon stor spåman för att gissa att detta regeringens förslag i den form, det blifvit afgifvet, icke kommer att blifva Riksdagens beslut. Denna fråga står således öppen och jag tror man i allmänhet kommer att votera för indragning af dessa sedlar, ju förr desto hellre. Då är sannerligen en stark fond för mötande af denna sedelutgifning af nöden för riksbanken och detta är icke för mycket begärddt. Dertill födras väl att stärka fonden mångdubbelt mot hvad här är i fråga. Dessutom förefaller det litet besynnerligt, att under den diskussion, vi här hade om tullfrågan, det svarades, att vi hade penningar nog och visst icke vore i behof af ökade inkomster, medan det nu, när den frågan blifvit undanstökad och således icke några ökade inkomster af tullar komma att inflyta, heter att vi hafva brist på penningar för statsregleringen och därför mycket väl behöfva $1\frac{1}{3}$ miljon för att täcka densamma. Jag kan icke gilla dessa åsigter, utan får fortfarande anhålla om bifall till Utskottets förslag och således hemställa att Kammaren ville fatta samma beslut i frågan, som Andra Kammaren förut fattat.

Herr Peyron: Som Kammaren behagade finna, har jag reserverat mig mot Utskottets betänkande i hufvudfrågan. Min reservation går i samma riktning som den af bankofullmäktige uttalade åsigt i afseende å fördelningen mellan statsverket och riksbanken af dess vinst för förlidet år. Efter ett så sakrikt anförande, som en af fullmäktige nu haft i Kammaren, anser jag det emellertid vara öfverflödigt att vidare ingå på frågan. Då jag således icke kan gilla de skäl, Utskottet anført för bibehållande af riksbankens hela vinst för riksbankens räkning, tillåter jag mig att, med yrkande om afslag å Utskottets betänkande, hos Herr Talmannen anhålla om proposition på följande förslag, nemligen: att af riksbankens under år 1885 upplupna vinst 1,300,000 kronor öfverlemnas till statsverket, att utgå med en fjerdedel under loppet af hvarje af månaderna Januari, April, Juli och Oktober år 1887, samt återstoden, 1,473,009 kronor 69 öre, i riksbanken bibehålles.

Herr Bäckström:

Herr vice Talmannen: Efter den öfverläggning, som här förevarit, är det öfverflödigt att vara mångordig. Jag bidrog till en återremiss vid föregående tillfälle, då frågan här var före, emedan vår statsreglering möjligen kunde gestalta sig så, att man lika gerna kunde låta riksbanken behålla medlen som använda dem till förstärkande af statsverkets fonder. Men ännu dröjer det mycket

länge, innan man kan afgöra, huru härmed sig förhåller. Uppmärksamheten har redan blifvit fäst derpå, att de stora hufvudtitlarne ännu icke blifvit definitivt afgjorda. Dessutom finnas flera frågor, som kunna taga medel i anspråk i ganska stor utsträckning, såsom t. ex. den angående jernvägarne. Det synes mig under sådana förhållanden alls icke nu vara klart, att vi stå inför en sådan ställning, att det endast gäller att afgöra i hvilken kassa medlen skola placeras, och vid sådant förhållande gifver jag företrädet åt den praxis, som vid föregående riksdagar iakttagits, eller att låta halfva vinsten gå till statsverket; det innebär såväl för Kongl. Maj:t vid upprättandet af propositionen angående statsverkets tillstånd och behof som äfven för Riksdagen en högst väsentlig fördel. Jag anholder därför att få förena mig uti det af Herr Peyron framställda yrkande.

Om användandet af Riksbankens vinst för år 1885.

(Forts.)

Herr Söderhjelm: Till en början ber jag att få till protokollet antecknad att Banko-Utskottets ordförande Herr Friherre Åkerhielm är af sjukdom hindrad bevista dagens sammanträde.

Herr Talman, mine herrar! Äfven jag har varit af en annan mening än Utskottets flertal. Äfven jag har ansett, att Utskottet icke haft skäl att frångå Kongl. Maj:ts förslag i fråga om bankovinstens fördelning, hvilket förslag herrar fullmäktige, såsom mig synes, på goda grunder tillstyrkt. Utskottet har ansett att ett undantag från den vanliga fördelningsprincipen för en gång kunde ega rum. Statsverkets ställning, menar Utskottet, är för närvarande så lysande, att något behof af andel i bankovinsten icke förefinnes för statsverkets ändamål. Deremot skulle Riksbanken vara i behof af hela bankovinsten för de förestående nya bankbyggnaderna, om hvilka Utskottet slutligen yttrar: »Kostnaderna för dessa byggnadsföretag uppgå emellertid sammanlagda till så betydliga belopp, att de icke torde böra dragas ur bankens allmänna affärsrörelse.» Dessa äro Utskottets skäl.

Häremot vill jag erinra, att, om å ena sidan kan sägas, att statsverket för närvarande icke skulle hafva behof af den vanliga andelen af bankovinsten, förhållandet är alldeles detsamma för Riksbanken, enligt hvad herrar fullmäktiges utlåtande gifver vid handen. Dessutom kan ju icke förnekas, att Riksdagen har fullt ut lika stort behof af ett nytt riksdagshus som riksbanken af ett nytt Riksbankshus. Denna omständighet synes mig tala för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, emedan derigenom båda dessa byggnadsbehof kunde tillgodoses i ungefär lika hög grad med ifrågavarande vinstmedel. Den andel af bankovinsten, som i sådant fall skulle bibehållas åt Riksbanken, skulle uppgå till 1,473,000 kronor. Frånräknas från detta belopp kostnaderna för de vid denna riksdag redan beslutade bankbyggnaderna i Malmö och Göteborg, uppgående till omkring 200,000 kronor, skulle likväl mera än 1,100,000 kronor återstå för hufvudkontorets nybyggnad, när Riksdagen sådan beslutar. Utskottet

*Om användan-
det af Riks-
bankens vinst
för år 1885.*

(Forts.)

har icke på något sätt utredt, att denna summa är otillräcklig, och, så länge detta icke skett, finnes intet skäl för det antagande, att några medel för berörda byggnadsföretag skulle behöfva dragas från Riksbankens allmänna affärsrörelse. Byggnadsfrågan utgör, enligt min åsigt, alldeles icke tillräcklig anledning att åstadkomma rubbning i den praxis, som varit gällande sedan år 1875 i fråga om bankovinstens användande. Att denna rubbning endast skulle blifva ett undantag för en gång har ingen betydelse, då Riksdagen för hvarje gång särskildt beslutar. Skulle deremot byggnadsfrågan vara endast en förevändning för att stärka Riksbankens fonder, vare sig från deras sida, som framför allt ifrå för upprättande af nya afdelningskontor i orterna, eller på deras, som anse tidpunkten lämplig att indraga de enskilda bankernas tiokronesedlar, ja, då får frågan om bankovinstens användande en mycket större betydelse. Men så vidt denna Kammare under nuvarande förhållanden har en annan uppfattning än Andra Kammarens flertal i fråga om Riksbankens styrelse och förvaltning, synes det mig vara af vigt att äfven vid detta tillfälle icke undanhålla denna mening, utan öppet och tydligt uttala den, äfven om det skulle komma att gå så, att denna mening komme till korta i den gemensamma voteringen.

På dessa skäl tillåter jag mig yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservationen med det tillägg Herr Peyron i dag dertill gjort.

Herr Sandberg: Då jag icke, i likhet med en föregående talare, är beredd att vika från den mening, jag inom Utskottet uttalat, är jag skyldig att yttra några ord till försvar för min åsigt. Först och främst vill jag fästa uppmärksamheten på, att enligt min uppfattning frågan om bankovinstens användande icke har något sammanhang med förslagen om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken samt om indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor. Hvad jag inom Utskottet yrkade var, att af ifrågavarande bankovinst 300,000 kronor skulle anslås till de nya byggnaderna för afdelningskontoren i Göteborg och Malmö, 1,000,000 kronor afsättas till en fond för uppförande af ett nytt riksbankhus i Stockholm samt återstoden reserveras åt Riksbanken. I statsverkspropositionen finnas bland inkomsterna upptagna af bankovinsten 1,300,000 kronor och bland utgifterna 900,000 kronors afsättning till fonden för uppförande af ett nytt riksdagshus. Då behovet af ett nytt riksbankhus i hufvudstaden är minst sagdt fullt ut lika trängande som behovet af ett nytt riksdagshus och då fråga just är om användande af Riksbankens vinstmedel, synes det mig både billigare och riktigare att af dessa medel afsätta en fond för det förra ändamålet än att dermed öka den redan förut ej obetydliga fonden till ett nytt riksdagshus. Det kan naturligtvis ej möta större svårigheter, att fruktbar göra den ena fondens tillgångar än den andras. Det stora öfverskott, som förefinnes, måste för denna gång

göra hvarje andel af bankovinsten obehöflig för uppgörande af statsregleringen. Hvad som här anförts om att en fördelning af bankovinsten med hälften till statsverket och hälften till Riksbanken vunnit häfd, lemnar jag i sitt värde. En häfd, som ännu icke är tio år gammal, torde icke kunna tillmätas någon större betydelse, och om också en dylik fördelning af nämnda vinst egt rum icke endast tio, utan femtio år, så tror jag icke, att Riksdagen deraf skulle låta sig afhålla att i en tid af nöd använda *hela* bankovinsten för statens behof.

Om användandet af Riksbankens vinst för år 1885.

(Forts.)

På grund af hvad jag nu i korthet anfört yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på 1:sta punkten af Banko-Utskottets memorial N:o 4 yrkats dels bifall till hvad Utskottet hemställt, dels ock, af Herr *Peyron*, att af riksbankens under år 1885 upplupna vinst 1,300,000 kronor skulle öfverlemnas till statsverket, att utgå med en fjerdedel under loppet af hvarje af månaderna Januari, April, Juli och Oktober år 1887, samt återstoden, 1,473,009 kronor 69 öre, i Riksbanken bibehållas.

Sedermera gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dess båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på antagande af Herr *Peyrons* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sandberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Banko-Utskottets memorial N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Herr *Peyrons* yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—15;

Nej—54.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 128, med delgifning af nämnda Kammares beslut i anledning af dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 15 angående skrivelse till Kongl. Maj:t om nedsättning i telegraphportot, beslöt Första Kammaren, på framställning af Herr *vice Talmannen*, att hänvisa detta ärende till sitt Tillfälliga Utskott N:o 1.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Ekenman, Thor*, från den 29 i denna månad till den 10 nästinstundande April.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare Grosshandlaren och Riddaren *Per Em. Lithander*, som lider af tillfälligt illamående, i följd deraf är förhindrad att under de närmaste dagarne infinna sig vid Riksdagen, intygar på aflagd embetsed
Göteborg den 24 Mars 1886.

Ol. Im. Carlander.
Legit. Läkare.

Som alla två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan nu blifvit genomgångna, medgaf Kammaren, på framställning af Herr Grefven och Talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på eftermiddagen finge nedtagas.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter Kammaren åtskildes kl. 3,28 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 30 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets memorial N:o 39, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 48, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 Oktober 1875;

N:o 49, i anledning af väckt motion om stadgande angående behandling af ärenden, som angå endast byar eller mindre samfundigheter å landet; och

N:o 50, i anledning af väckt motion med förslag till stadgande i fråga om skyldigheten att uppfostra oäkta barn.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommit protokollsutdrag, N:o 133, med delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 17, i anledning af Herr L. P. Mallmins motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förståndigande för kronofogdarne i riket att till vederbörande kommunalnämnder med posten öfversända redovisning för indrifna kommunalutskylder, beslöt Första Kammaren, på hemställan af Herr *vice Talmannen*, att hänvisa detta ärende till sitt Tillfälliga Utskott N:o 2.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets den 24 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 3 och memorial N:o 4 äfvensom följande den 27 i

samma månad bordlagda ärenden, nemligen: Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, Lag-Utskottets utlåtande N:is 46 och 47 samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 4—7.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
 efter Kammaren åtskildes kl. 2,38 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
